Št. 21 Poštnina plačana v gotovini (Conto corrente con la posta) V Trstu, v četrtek 25. januarja 1923. Posamezna številka 20 cent. Letnik XLVIII

EDINOST

Izhaja, izvzemši pondeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Na ne[...] pisma se ne sprejemajo, ro[...] vračajo. Izdajatelj in [...] Anton Gerbec. — Las[...] Edinost. Tr[...] gnaša za mese L 7.—, 3[...] 19.50, [...] Za inozemstvo mesečno [...] — Te[...]

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm.) — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 cent. osmrtnice zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov mm po L 2 — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

RUHRSKA KOTLINA

Zasedba ruhrske kotline je posledica razdora, ki je nastal med zavezniki na njihovem zadnjem sestanku v Parizu dne 2. januarja. Pravi in prvi vzroki gredo pa še dalje in treba jih je pravzaprav iskati v nemški prošnji za odlog v plačevanju obrokov vojne odškodnine, takoimenovani moratorij, ki bi se imel Nemčiji dovoliti za to, da bi ji bilo mogoče si popraviti valuto in urediti državne finance.

V načelu so bili vsi zavezniki — Italija, Francija, Anglija in Belgija — edini, da je Nemčiji moratorij potreben, toda globoka nesoglasja so se pojavila v vprašanju oblike in trajanja tega moratorija. In ravno radi tega vprašanja je tudi prišlo na zadnjem pariškem sestanku do razkola. Medtem ko je Anglija predlagala v svojem načrtu rešitev vojnoodškodninskega vprašanja v obliki nekakega globoko zasnovanega sistema pretežno trgovskega značaja, je stala Francija odločno na stališču, da je sicer Nemčiji moratorij potreben, da pa si morajo zavezniki zagotoviti posebna jamstva, s katerimi bodo lahko Nemčijo po poteku moratorija prisilili, da začne zopet redno plačevati, ako bi se hotela dalje kujati. Namen teh jamstev bi bil: 1.) da se zagotovijo dajatve v naravi (premog in les); 2.) da se zagotovijo istočasno in vzajemno dajatve v gotovini in v naravi. V to svrho bi zavezniki zasegli: a) en del inozemskih deviz od izvoza v porenskih zasedenih pokrajinah in v ruhrski kotlini; b) carino na zasedenem Porenju in v ruhrski kotlini; c) davek na premog v Porenju in v ruhrski kotlini; d) poraba mark v papirju, ki bi jih vrgle carine in davek na premog.

To bi bila v glavnem jamstva, ki jih je zahtevala Francija. Njihova vrednost bi znašala po francoskem računu okroglo eno miljardo mark v zlatu na leto in tako bi bilo zajamčeno plačevanje omejenih dajatev, ki bi jih Nemčija morala izpolnjevati ob času moratorija, kateri bi po francoskem načrtu trajal samo dve leti mesto štirih, kakor je predlagala Anglija. Za izvedbo tega programa pa bi bilo potrebno, da preide celokupna proizvodnja omenjenega ozemlja pod neposredno nadzorstvo posebne komisije, sestavljene iz medzaveznikih inženirjev in drugih strokovnjakov. Po francoskih računih bi Nemčija tako «uredtev» gotovo sprejela, ako bodo vsi zavezniki edini.

Toda, kakor smo že omenili, do tega edinstva ni prišlo, temveč do očitnega razkola in Francija se je odločila, da izvede skupno z Belgijo svoj program na svojo roko. Tako je prišlo v prvi polovici tekočega meseca do zasedbe vse ruhrske kotline in Francija je dobila v svoje roke tista jamstva, o katerih je obširno govorila v svojem predlogu na sestanku od 2. januarja t. l.

Ali se bo Franciji njen načrt posrečil? To je v sedanjem hipu tisto veliko vprašanje, o katerem so sodbe zelo različne. Čim so Nemci videli, da si Anglija umiva roke, so se pripravili na odpor, ki mu je namen, da onemogoči izvedbo francoskega načrta. Seveda ne more biti tu nikakega govora o kakem vojaškem odporu, temveč le o gospodarstveni pasivni rezistenci, ki naj bi Francoze prepričala, da jim vsa njihova vojaška moč ne zadostuje, da bi mogli iz Nemčije izsiliti na ta način plačevanje vojne odškodnine. V ta namen je nemška vlada prepovedala svojim uradnikom na zasedenem ozemlju vsako sodelovanje z zasednimi oblastvi, ker so nemški uradniki dolžni pokorščino samo nemški vladi in ker je zasedba že sama na sebi očitna kršitev versailleske mirovne pogodbe. Na ta način je nastal v ruhrski kotlini takoj v začetku položaj, ki se očituje v velikanski napetosti med Francozi in celokupnim prebivalstvom zasedenih krajev in ki se uveljavlja v obliki pravega gospodarskega dvoboja.

Kako se bo ta dvoboj končal, o tem je težko prerokovati in tudi ni tu naš namen, da bi o tem razpravljali. Glavno dejstvo v vsem tem je, da so Francozi z zasedbo ruhrske kotline dobili v svoje moč ne samo najbogatejšo nemško pokrajino, temveč tudi središče in temelj vsega nemškega gospodarstvenega življenja sploh in gotovo je, da bodo napeli vse svoje moči, da dobijo iz te dežele vsaj ves oni dobiček, ki ga je predvideval francoski načrt na sestanku od 2. januarja.

Bogastvo ruhrske kotline temelji predvsem na njenih naravnost nezčrpnih ležiščih premoga. Ta ležišča se raztezajo na površini 2900 kvadratnih kilometrov. Vidne rezerve premoga znašajo po cenitvi nemškega strokovnjaka Schultza 54 miljard in 300 miljonov ton, med katerimi se 11 miljard ton nahaja do globine 700 metrov pod površino zemlje, 18 miljard 300 miljonov ton v globini med 700 in 1000 metri in 25 miljard ton v globini med 1000 in 1500 m. Po sodbi istega strokovnjaka pa se nahajajo znatne rezerve tudi v večji globočini, in sicer okoli 75 miljard, a po sodbi profesorja Kruscha celo 213 miljard dobrega premoga neglede na druge manj vredne vrste, ki jih je tudi v ogromni količini. Ako vzamemo za podlago letne proizvodnje 100 miljonov ton, bi količina premoga do 1500 m trajala 764 let in drugih 674 let v globočini nad 1500 m. To bi bil sam dober premog, medtem ko bi ostalo slabših vrst še za nadaljnih 678 let. Prof[...] je napravil te račune, trdi da bo ruhrska kotlina lahko dajala 100 miljonov ton razmeroma dobrega premoga na leto do leta 4031. našega štetja.

Na podlagi teh številk si torej lahko napravimo vsaj približno sliko o nezmernem bogastvu te pokrajine. Premog je, kakor znano, temeljni element za razvoj moderne industrije in Nemci niso prezrli njegove vrednosti. Ruhrska kotlina je danes najživahnejše torišče njihove podjetnosti in eno najživahnejših torišč podjetnosti vsega sveta. Na tem razmeroma malem in v primeri s površino nemške države naravnost neznatnem ozemlju se nahaja sedaj nič manj kot 857 delniških družb, ki so založile v tamkajšnja podjetja vseh vrst nič manj kot 3,533 miljonov mark v zlatu! Ako pomislimo, da znaša kapital vseh nemških delniških družb okroglo 18 miljard mark (v zlatu), tedaj vidimo, da pride na ta neznatni del nemškega ozemlja več kot ena šestina vseh založb kapitala v obliki delniških družb in tedaj nam tudi postane jasen pomen tega ozemlja za nemško gospodarstvo. Toda gospodarji teh podjetij niso omejeni le na ruhrsko kotlino, temveč so udeleženi v znatni meri pri podjetjih tudi po vsej ostali Nemčiji (pri ladjedelnicah i. dr.), tako da so s svojim premogom resnični gospodarji cele Nemčije, medtem ko je njihovo «kraljestvo» v ruhrski kotlini prava država v državi.

Kdo so ti gospodarji ruhrske kotline in posredno tudi Nemčije? Ves premog pripada trinajstim zasebnim koncernom in enemu državnemu. Zasebni koncerni so sledeči in se imenujejo po imenu načelnikov ali po imenu prvotnih družb: Haniel, Klöckner, Lothringen, Hösch, Krupp, Mannesmann, Mansfeld, Phönix, Röchling, Stumm, Thyssen, Rheinische Stahlwerke in Stinnes. L. 1913. je znašala celokupna proizvodnja 114,529.928 ton, to se pravi torej 60% proizvodnje premoga v vsej Nemčiji, katera se je cenila pred vojno na 190 miljonov ton. Nemčija je bila pred vojno v proizvodnji premoga na tretjem mestu na svetu (Amerika 42'33%, Anglija 23'90% in Nemčija 15'56%). Vsled vojne se je proizvodnja premoga znatno znižala, toda l. 1921. se je bila povzdignila že na 94,115.000 ton. Ker pa je Nemčija izgubila Gornjo Šlezijo, je postal pomen ruhrske kotline še večji, ker zavzema njena sedanja proizvodnja že 64'5% celokupne proizvodnje premoga v Nemčiji. L. 1921. je bilo zaposlenih po vseh rudnikih ruhrske kotline nad pol miljona delavcev.

Iz teh številk je jasno razvidno, kako ogromen je z ozirom na proizvodnjo premoga pomen ruhrske kotline ne samo za Nemčijo, temveč tudi za gospodarstvo celega sveta. Na tem prirodnem temelju se je razvila v ruhrski kotlini ogromna industrija vseh panog, kjer pa zavzema kovinarstvo, t. j. izdelava litega železa in jekla glavno mesto. Ta industrija je združena s proizvodnjo premoga, tako da so v ruhrski kotlini v navadi posebni tipi podjetij, ki bi jih človek najbolje imenoval premogovnik-tvornica. Kar se tiče izdelave železne kovine, pada predvsem v oči, da je izdelava jekla večja kot izdelava litega železa, kar se zdi na prvi pogled nekoliko čudno. L. 1913 se je izdelalo na omenjenem ozemlju 8 miljonov ton litega železa, a jekla nad 10 miljonov ton (68% celokupne proizvodnje na Nemškem). To nesorazmerje je imelo svojo razlago v dejstvu, da je Nemčija dobivala pred vojno večino železne rude iz Lotaringije in Luksemburga, kjer so bili Nemci zgradili ogromne plavže, tako da se je lito železo izdelovalo na licu mesta. Po tem so torej vidi, da tvorijo ruhrska kotlina, levi breg Rena z Alzacijo, Lotarinško in z Luksemburgom zaokrožen gospodarsko-industrijski sistem, kakršnih je malo na svetu. Vsled izgube Alzacije, Lotaringije in Luksemburga je ta sistem okrnjen in celo zlomljen, kar se kaže očitno predvsem v tem, da kovinarska industrija v ruhrski kotlini ni več neodvisna. Z izgubo Lotaringije je prišla Nemčija obenem tudi ob nič manj kot 6,418.000 ton litega železa. Ako bi hoteli industrialci ruhrske kotline postati tudi v tem pogledu kolikor toliko samostojni, bi morali razviti v ogromni meri izdelovanje litega železa, kar pa bi jim bilo mogoče po izgubi rudonosne Lotaringije le potom nakupa ogromnih količin rude v inozemstvu. Na vsak način pa kaže ta položaj, da je vsemogočnost ruhrske jeklarske industrije zlomljena, medtem ko nam na drugi strani, ako vzamemo v poštev ravnokar opisani položaj, postane jasno, kako globoko je utemeljeno in ukoreninjeno nasprotje med francoskimi in nemškimi gospodarskimi interesi na levem bregu Rena in pa tudi tisto neodoljivo sovraštvo, ki loči oba naroda že stoletja kot nekako neodvrnljivo prokletstvo.

Dejstvo, da je industrijska moč ruhrske kotline po vojni precej oslabljena, pa ne more nikakor zmanjšati pomena tega ozemlja za gospodarstvo Nemčije, kakor kažejo gori navedene številke. Gospodar ruhrske kotline je slej ko prej posredno tudi resnični gospodar Nemčije. Kdor rani Nemčijo na tem mestu, jo rani naravnost v srce. Tega dejstva se je zavedala tudi Francija, ko je sklenila, da zasede ruhrsko kotlino. Vedela je, da ubije, ako se ji poskus posreči, dve muhi z enim edinim udarcem: na eni strani dobi v roke skoraj vse vire gospodarske moči Nemčije, medtem ko pade na drugi strani udarec istočasno tudi po nemških veleindustrialcih, katerih gnezdo je imenovana ruhrska kotlina in ki jih do sedaj nikakor ni bilo mogoče prisiliti, da bi s svojim neizmernim bogastvom prispevali v zadostni in pravični meri k plačevanju vojne odškodnine. To je smisel zasedbe tega ozemlja in odpora, ki je nastal v nemškem narodu. Kako se bo položaj razvozlal, nočemo, kakor smo že naglasili, tu prerokovati. Na vsak način je jasno, da ima Francija sedaj Nemčijo v rokah in da je njeno stališče nesorazmerno ugodnejše kot stališče Nemčije. Toda v slučaju, da se spor zaostri in da se onemogoči poslovanje ogromnega ruhrskega aparata, bi ne bila ohromljena samo gospodarska moč Nemčije, temveč bi ta možnost imela hude posledice tudi za gospodarsko življenje vseh tistih držav, katerih gospodarstveni sistem je v več ali manj tesni zvezi s poslovanjem sistema v ruhrski kotlini.

Zato bi bilo najverjetnejše, kar bi se moglo prerokovati, da pride rešitev v obliki posredovanja kake tretje države.

Italija

Ministrski svet — Mussolinijeve izjave glede zadržanja Italije spričo zasedbe ruhrske kotline

RIM, 23. Danes se je vršil ministrski svet pod predsedstvom cn. Mussolinija. Navzoči so bili vsi ministri. Besedo je prevzel takoj po otvoritvi ministrski predsednik, ki je naglašal, da se je od zadnjega ministrskega sveta sem položaj v ruhrski kotlini zamotal tudi v socialnem pogledu vsled raznih stavk in zapretij industrijskih podjetij. Francija in Belgija sta 15. jan. raztegnili zasedbo do Dortmunda. 16. jan. so nemški industrijalci izjavili, da imajo ukaz od berlinske vlade, da ne izročijo več nikakega premoga. Francosko-belgijske čete so vsled tega rekvirirale premog. Vsled odločitve reparacijske komisije z dne 26. decembra, da je Nemčija kršila svoje obveze, se je sklenilo izkoriščati tudi državne in občinske gozdove v Porenju. Nemčija je nadalje izjavila, da ne bo več dajala premoga in živine na račun reparacij. Vsled tega sta Francija in Belgija sklenili, da zasedeta zapadno nemško carinsko mejo. Italijanska vlada je pristala na kontrolo carinarn in gozdov, ker to spada med pogoje, katere je predlagal italijanski «memorandum» za dovolitev moratorija, vprašala pa je obenem pri francoski vladi po mejah in obsežnosti akcije. Francoska vlada je odgovorila, da ruhrska zasedba nima vojaškega značaja, ampak samo namen zaščite tehničnih odposlanstev. Italijanski odposlanec, član visoke renske komisije, je dobil nalog, da se udeležuje sklepov gospodarsko-finančnega značaja, da pa se vzdržuje sklepov političnega značaja.

Zadržanje posameznih držav se v glavnem ni spremenilo. Govorilo se je o predlogu italijanskega posredovanja, ki bi pozneje dovedlo do direktnega italijanskega nastopa v Berlinu in v Parizu. Prave ponudbe za posredovanje ni in se je ne bi moglo staviti brez sigurnosti, da bi bila dobrohotno sprejeta. Bila bi velika pogreška izpostaviti italijansko politiko takemu neuspehu. Res pa je, da je italijanska vlada pokazala nemški nevarnost položaja. Z druge strani je prijateljsko opozorila francosko vlado na politično-socialne komplikacije, ki bi poleg gospodarskih utegnile slediti ruhrski zasedbi. Pri sedanjem stanju stvari italijanska vlada ne more spremeniti svojega zadržanja. Italijanska vlada je mnenja, da položaj v ruhrski kotlini ni še prišel na tisto mrtvo točko, ko se vsiljuje rešitev. Samo tedaj bo moglo delovanje italijanske vlade doprinesti k rešitvi položaja.

Kar se tiče moratorija, katerega je predsednik Poincaré sklenil predlagati Nemčiji z ozirom na plačilni rok 31. januarja, je poudarjanja vredno, da bi Francija sprejela nekatere temeljne točke italijanskega londonskega «memoranduma», kakor: dveletni moratorij in notranje nemško posojilo. Zadržanje Amerike je neizpremenjeno. Razumljivo je, da so ruhrski dogodki vzbudili vznemirjenje v vsej Evropi, posebno v državah Male entente. Vesti, ki so govorile o mobilizaciji in zbiranju čet ob raznih mejah pa so se izkazale kot neutemeljene in pretirane. Iz Rusije ni točnih vesti o resnih pripravah za obširno posredovanje vojaškega značaja. Kot odmev ruhrskih dogodkov se je v Lausanni povečala turška nepopustljivost.

Po poročilu predsednika vlade se je razvila živahna razprava, ki je končala s tem, da je ministrski svet enoglasno odobril zadržanje ministrskega predsednika v zunanji politiki.

Bolgarska

Stambolijski napoveduje odločen nastop proti komitom

BELGRAD, 24. Bolgarski ministrski predsednik Stambolijski je izjavil jugoslovenskemu poslaniku v Sofiji, da zasleduje Bolgarska popolnoma miroljubne cilje. — Prosi obenem jugoslovensko vlado za potrpljenje in čas, ker je bolgarska vlada trdno odločena, da prežene vse organizatorje makedonstvujočih, ki so nadležni tako bolgarski kakor jugoslovenski vladi

Jugoslavija

Pred neposrednim sporazumom z Italijo?

LJUBLJANA, 24. «Slov. Narod» javlja: «Sedaj postaja popolnoma nesporno, da smo neposredno pred sporazumom z Italijo, da se v najkrajšem času izvede popolna likvidacija dosedanjih nevzdržnih odnošajev med obema sosedoma. Zadnji dnevi so v tem oziru zelo pomenljivi, kajti na obeh straneh se javlja globoka resnost, da se končno izvrši rapallska pogodba, oziroma da stopijo v veljavo v Santi Margheriti sklenjeno gospodarske, kulturne in politične konvencije.

Po zanesljivem poročilu «Tribune» je italijanska vlada po svojem diplomatičnem zastopniku v Belgradu naznanila naši vladi, da se predlože santmargheritske konvencije dne 6. februarja t. l. italijanskemu parlamentu v odobrenje. Vodilni vladni krogi so trdno prepričani, da italijanski parlament odobri imenovano konvencijo in da se prične nato v roku treh dni takoj z akcijo za izvršitev rapallske pogodbe, to se pravi, da se izprazni od strani Italijanov tretja dalmatinska cona in da začne poslovati takozvana paritetna komisija, ki ima nalogo izvesti razmejitev Reke in vzpostaviti normalne gospodarske razmere na Reki. Za predsednika te komisije je od naše strani določen general Milič.

Snoči od 17. do 20. je bila dolgotrajna konferenca v zunanjem ministrstvu. Pod predsedstvom zunanjega ministra dr. Ninčića so se konference udeležili pomočnik zunanjega ministra Panta Gavrilović, pooblaščeni minister Ljuba Nešić in pooblaščeni minister dr. O. Rybař, kakor tudi splitski general Milič. Detajlno je konferenca tolmačila vsako točko santmargeritskih konvencij ter dala generalu Miliću potrebna navodila, kako zastopati interese naše kraljevine v reški paritetni komisiji. Razmotrivana so bila tudi vsa ostala navodila gospodarskega in političnega značaja, ki jih je treba izvesti povodom izpraznitve zasedenega ozemlja, oziroma končne izvršitve rapallske pogodbe.

Včerajšnji Cicvarićev «Beograđski Dnevnik» je javil, da se je predsednik reške konstituante Zanella mudil v Belgradu, da je imel več konferenc z našimi politiki in da je nato odpotoval v Zagreb ozir. Cirkvenico. List pripomnja, da je predsednik Zanella izrazil nado, da Italija končno odobri v parlamentu sporazum z našo kraljevino in da se vzpostavijo že tolikokrat na obeh straneh izraženi dobri prijateljski odnošaji. List dalje pripomnja, da Zanella upa, da bodo na Reki kmalu razpisane nove volitve.

K temu poročilu je Presbiro izdal zelo zanimivo in značilno uradno izjavo. Izjava veli:

Od merodajne strani smo pooblaščeni izjaviti, da je predsednik reške konstituante g. Zanella bival tukaj v vprašanju preskrbe hrane reškim beguncem na našem ozemlju.

Vsa politična vprašanja v zvezi z organizacijo reške države v smislu rapallske pogodbe so rezervirana za paritetno komisijo, ki jo določa v Santi Margheriti sklenjeni sporazum, katerega ratifikacijo in sprejem je skoraj pričakovati.

Ustanovitev jugoslovensko-bolgarske komisije za preprečitev nadaljnjih komitskih akcij

BELGRAD, 24. Presbiro objavlja: «Od merodajne strani smo pooblaščeni izjaviti, da so netočne vse vesti nekaterih listov o odredbah, ki naj bi jih storile naše oblasti povodom poslednjih dogodkov okoli Štipa, odredbe, ki bi bile naperjene proti središču četaških organizacij v bližini naše meje na bolgarskem ozemlju. Za to je kompetentna edino bolgarska vlada, ki je v tem pogledu dala pozitivne in formalne izjave. Mešana komisija, jugoslovensko-bolgarska, ki se ima skoraj sestati, ima proučiti ta problem in predložiti potrebne ukrepe, ki se bodo sporazumno in obojestransko izvedli, da se zavaruje mir na meji in v sosednih krajih.»

Mešana komisija, ki se ima sestati koncem tega meseca, bo štela 12 članov po parteti. Od strani Bolgarske bodeta poleg drugih imenovana v to komisijo belgrajski poslanik Kosta Todorov in general Nelikov, član bolgarske delegacije na lausannski konferenci. V komisijo bo pozvanih tudi več višjih sodnikov.

Kakor poroča «Tribuna», namerava vlada zaprositi v Sofiji, da bolgarska vlada izroči jugosl. oblastvom dva glavna voditelja makedonskih avtonomistov in organizatorja četniškega gibanja Todora Aleksandrova in bivšega generala Protogerova.

Vprašanje Orjune pred ministrskim svetom — Razburjenje v Belgradu in Novem Sadu zaradi aretacije predsednika Orjune

BELGRAD, 24. Na včerajšnji seji ministrskega sveta je minister notranjih del poročal tudi o akciji jugoslovenske nacionalistične mladine. Za zvečer je bila sklicana posebna konferenca radikalnih ministrov, ki so se izključno bavili o delovanju «Orjune», razmotrivali so posebno živahno gibanje orjunašev v Vojvodini, Dalmaciji in na Hrvatskem. Sprejeto je bilo stališče ministrskega predsednika Pašića, ki je za to, da je treba počakati poprej točnih poročil velikih županov iz onih županij, kjer imajo orjunaši najmočnejše organizacije.

Novosadska vest o aretaciji predsednika oblastnega odbora «Orjune» za Vojvodino Dobroslava Jevdjevića je v političnih krogih, posebno pa v krogih Narodne obrane povzročila veliko razburjenost in vznemirjenost.

Mestni odbor Narodne obrane je bil takoj, ko je prispela iz Novega Sada vest o aretaciji predsednika Orjune, sklican na izredno sejo, na kateri je razpravljal o vseh primernih korakih, ki se imajo storiti za osvobojenje Jevdjevića. V znak protesta so natakarji in pekovski pomočniki v Novem Sadu včeraj popoldne stopili v stavko.

Snoči pozno zvečer je prišlo iz Novega Sada telefonsko obvestilo, da je bil od policije aretirani predsednik Orjune Dobroslav Jevdjević včeraj izpuščen iz zapora.

Rusija

Proglas Rusije na narode vsega sveta

LONDON, 24. Nedavno so listi objavili vsebino proglasa, ki ga je centralni odbor vseruske eksekutive poslal vsem narodom sveta: Evo besedilo proglasa:

«Narodom vsega sveta! Vojska imperialistične Francije je vdrla v ruhrsko kotlino. Tuji zasužnjevalci so se polastili nemškega industrijskega središča. Nov hud udarec je zadel nemški narod, in Evropa stoji ponovno pred nevarnostjo krutega mednarodnega klanja. V tem kočljivem hipu ne more Rusija delavcev in kmetov molčati. Zvesta neprekidnemu boju proti militarizmu, stalni obrambi pravice vsakega naroda do neodvisnosti, svojemu pozivu na razorožitev, dviga ponovno svoj ogorčen glas in svoj protest proti zločinu, ki ga pripravlja francoska vlada.

Pred petimi leti se je imperialistična vojna, ki je trajala štiri leta, končala z nezmiselno in sramotno versailleško pogodbo. Ta pogodba je povsem in pred celim svetom razkrila hinavščino ententnih državnikov. Tekom vse vojne so proglašali pred vsemi deželami in vsemi narodi, ki se borijo samo za svobodo in pravico narodov do neodvisnosti, toda čim je vojna končala, so pozabili na svoje obljube in svoje govore. Vsa njihova dejanja dokazujejo neovržno, da ententni državniki niso nikoli mislili na svobodo, temveč vedno le na tiranstvo, nikoli na neodvisnost narodov, temveč vedno le na njihovo kruto zasužnjenje.

Ko so odtrgali od Nemčije številne pokrajine, ko so ji odvzeli vsa obrambna sredstva, ji je versailleska pogodba odvzela skoraj vse njeno trgovsko brodovje, tretjino njene premogovne industrije in tri četrtine njenih rudnikov. Naložila je na nemški narod ogromno breme odškodnin v denarju, premogu in blagu za vse vojne škode v Franciji in Belgiji. Versailleska pogodba je skovala za nemški narod težke verige in ga je dala na milost in nemilost francoskih imperialistov. Ta pogodba je ustvarila mržnjo med evropskimi narodi in je vrgla Evropo v gospodarsko in politično zmešnjavo.

Rusija delavcev in kmetov je svoj čas odločno protestirala proti brutalni in nezmiselni versailleski pogodbi in je prerokovala strašne posledice, ki jih bo imelo njeno uveljavljenje za Evropo in ves svet. Ta predvidevanja so se res uresničila, in po podpisu versailleske pogodbe prisostvujemo rastočemu in neprestanemu sovraštvu med narodi, neprestanemu oboroževanju in vedno večji nesreči in gospodarskemu polomu Evrope.

Sedanja vlada imperialistične Francije se ni še zadovoljila z versaillesko pogodbo. V svoji nezasitni želji po zalogih je prekršila versaillesko pogodbo, ki jo je sama izdelala, da bi z njo zadušila nemški narod. Francoski imperialisti so zopet s svojo vojsko zasedli najvažnejše industrijske kraje Nemčije. S tem svojim činom so francoski imperialisti prevzeli najtežjo odgovornost za vse posledice. Njeni zaveznik bi se bili lahko uprli izvrštvi tega krutega zločina, a se niso. Oni se celo aktivno udeležujejo poplavljenja ruhrske kotline, ali si pa umivajo roke in se omejujejo na ustmene proteste in prazne demonstracije. Zaradi tega je njihov greh enak grehu Francije. Odgovornost za kar se vrši in se bo vršilo pade ne samo na vlado v Parizu, temveč tudi na vlade v Londonu, Rimu, Bruxellesu in Tokiju. Pravica nemškega naroda do neodvisnosti je bila poteptana. Gospodarsko življenje Nemčije, že itak hudo omajano, je dobilo nov smrtni udarec. Strašna beda in hud pritisk grozi delavskim množicam Nemčije, še večja gospodarska zmešnjava grozi vsej Evropi. Svet se nahaja zopet v mrzličnem stanju, ki nastopa pred vojno. Evropa je postala vsled versailleske pogodbe smodnišnica, v kateri se krešejo iskre.

V teh odločilnih dneh dviga Rusija delavcev in kmetov znova svoj ogorčeni protest proti nezmiselni politiki imperialistične Francije in njenih zaveznikov. S posebno odločnostjo protestira vnovič proti kršitvi nemške pravice do neodvisnosti. S posebnim poudarkom svari vnovič narode vsega sveta pred prelivanjem krvi, ki grozi Evropi.

Narodi Evrope! Miru grozi smrtna nevarnost. Usoda miru je v nevarnosti. Usoda miru je v vaših rokah!» — Predsednik centralnega vseruskega izvršilnega odbora Kalinin, tajnik centralnega vseruskega izvršilnega odbora Sopranov

Šolstvo v Rusiji. - Poziv komisarja za šolstvo na odpomoč.

RIGA, 24. Rusija je takoj po revoluciji posvetila glavno skrb šolstvu. Sovjetski vladi niso bile v ta namen nikake žrtve prevelike, in število šol vseh vrst je rastlo kar črez noč. Toda nova gospodarska politika, katero je sovjetska vlada na poti svojega evolucioniranja usvojila, jo je postavila pred nove naloge, ki so izčrpale velik del sredstev, namenjenih prvotno za šolstvo. Tako se je zgodilo, da je ravno šolstvo, kateremu je posvečevala vlada največ skrbi, postalo najbolj zanemarjeno. Zdi se, da bo sovjetska vlada obrnila sedaj zopet večjo pažnjo temu vprašanju. Na sovjetskem kongresu, ki se je vršil pretekli mesec v Moskvi, je komisar za šostvo Lunačarski s posebnim poudarkom opozarjal na nazadovanje na šolskem polju in poudarjal potrebo nujne in znatne odpomoči. «Pomagajte šolam, rešite od popolne pogube delo, ki ga je s toliko upi začela pred petimi leti sovjetska vlada!» je zaključil Lunačarski svoj govor, v katerem je brez vsakega zakrivanja prikazal žalostne razmere, ki so nastopile po tako lepem napredovanju na šolskem polju. Ni dvoma, da se bo ruska vlada vrnila glede šolstva na pot, ki jo je ubrala po revoluciji, da reši sebi in svetu rusko kulturo pogube.

Danes je prvič — je dejal Lunačarski v začetku svojega govora — da komisariat za javno šolstvo predlaga poročilo sovjetom, zbranim na kongresu. Govoril bom izključno le o materialnem položaju šol in drugih kulturnih zavodov. Bilo bi nezmiselno razpravljati o dobroti našega šolskega programa in o vsem teoretskem vprašanju boljševiške ra obstoj šol, v hipu, ko se moramo obupno boriti, da ohranimo šole, naj bodo kakršnekoli. V začetku komunističnega režima smo otvoril na tisoče vsakovrstnih šol in zavodov. Nihče se ni vprašal, kdo bo skrbel za vzdrževanje teh lepih ustanov. Brez razprave so se odobravali pravilniki, programi in bilance. Učitelji so strpno čakali, da jim vlada nakaže potrebna sredstva. Toda sredstev ni bilo. In evo, da smo prišli do ruešnja tega idealnega organizma proletarske kulture.

Leta 1911. je imela Rusija 63.000 ljudskih šol s 4 miljoni učencev. Vsako leto se je odpiralo 1600 šol.

Boljševiška republika je hotela v začetku pospešiti napredek. Leta 1921. je bilo v registrih komisariata za šolstvo zaznamovanih 82.397 šol s skoraj sedmimi miljoni učencev. V teoriji bi moralo prihajati v šole skoraj 75% otrok med 8. in 11. letom. Toda «Nep» (nova ekonomska politika) in finančna kriza sta povzročili, da je država odklonila vzdrževanje ljudskih šol in vrtcev. Morale bi jih bile vzdrževati krajevne ustanove. Vsled tega je ostalo aprila v R. S. F. S. R. samo še 68.000 šol s 5 mil. učencev. Oktobra l. 1922. jih je ostalo samo še 55.000 s 4 in pol miljoni učencev. Sedaj se nahaja v ljudskih šolah ne 75%, kakor se je upalo, temveč le 38% otrok.

V otroških vrtcih je bilo število otrok zrastlo na 207.000, toda aprila 1922. jih je bilo samo še 86.000, sedaj pa jih je samo še 40.000. To pomeni — je vzkliknil Lunačarski — da vse tiste naše tvorbe, ki smo jih tolikokrat pokazali tujim obiskovalcem in ki so vzbudile toliko občudovanja, sedaj ne obstojajo več.

Toda še hujše nego stanje ljudskih šol, so gmotne razmere učiteljstva, ki so plačani slabše od vseh drugih delavcev, katerim tudi ne cvetejo rožice. Evo tozadevne statistike, ki jo je podal Lunačarski: Če vzamemo številko za zelo zmerni eksistenčni minimum, je položaj tak-le: Mizarji se morajo zadovoljiti z 81, zidarji s 76, delavci v papirnicah z 68, delavci v tvornicah sladkorja s 66, občinski uradniki s 53, delavci v kemičnih podjetjih s 47, kovinarji s 46, državni zdravniki s 33, poštni uradniki s 24, šolski uradniki z 12. Učitelj dobi torej manj nego osmi del svojega eksistenčnega minimuma.

Glede srednjih šol je Lunačarski izjavil, da je bolje niti ne govoriti o tem, kajti stanje srednjih šol je naravnost obupno. Skušalo se je temu odpomoči z uvedbo šolskih davkov v breme roditeljev in z odpravo načela o brezplačnem šolanju. In res je že 31 dež. ravnateljstev uvedlo šolske davke. Lunačarski je mnenja, da bi se vprašanje šolskih davkov moralo urediti tako, da bi jih bili delavci in vojaki povsem oproščeni, uradniki da bi plačali sorazmerno svojim plačam, buržuji pa popolnoma. Šole morajo na vsak način ostati pod državno kontrolo.

Tudi stanje visokih šol ni nič boljše. Letos je bilo zaprtih 49 visokih šol (univerz in akademij), 24 pa jih je bilo združenih s podobnimi zavodi. V R. S. F. S. R. je sedaj 91 visokih šol, katerih 7 vzdržujejo posamezne dežele. Profesorji so plačani slabo, šolska poslopja in biblioteke so v slabem stanju. Delavska univerza Sverdlova, kamor lahko vstopijo kmetje in delavci po absolviranju posebnega tečaja, je polna dijakov, ki sicer trpijo silno pomanjkanje, a jih, po izjavah Lunačarskega, vendar drži pokonci revolucionarna elektrika. Ti dijaki prihajajo iz delavskih in kmetskih, ponajveč pa iz vojaških vrst. Med rednimi profesorskimi zbori je tudi po nekoliko «rdečih profesorjev.»

V delavnicah je bilo ustanovljenih 500 marksističnih šol, katere obiskuje nad 34.000 delavcev. Od 170.000 šol za odrastle analfabete v l. 1921. jih je ostalo samo še 13.000. Od 28.000 čitalnic samo 3000, od 14.800 knjižnic samo 3.600.

Ruhrska kotlina

Položaj v ruhrski kotlini — Francoski ultimatum Nemčiji

PARIZ, 24. Listom poročajo iz Düsseldorfa: Položaj z ozirom na stavko v ruhrski kotlini se lahko tako-le označi: Rudarji so se povrnili na delo vsi brez izjeme v industrijskem delu ozemlja. Samo 1500 kovinarjev v podjetjih Thyssen in Hambron stavka dalje v znak protesta proti aretaciji g. Thyssena. Zdi pa se, da se bo tudi to gibanje v kratkem končalo. Nemška oblastva so ustavila neki komunistično list za dobo 3 tednov, ker je posebno hudo kritiziral zadržanje berlinske vlade. Uradniki rudnika Victoria Mathias in Stinnesovih podjetij so sklenili stavko za dobo 24 ur. Rudarji, ki vsled tega sklepa niso mogli iti na delo, so protestirali. V Krayu so bile aretirane tri osebe, ker so žalile francosko armado. Neka gruča pijancev je streljala iz revolverja proti nekemu francoskemu oddelku. Prebivalstvo je mirno in delo napreduje normalno. Tudi v Reichlingshausenu se je začelo zopet delati.

V Essenu bodo nemški brzojavni uradniki, ki po ukazu iz Berlina nočejo izvrševati naredb zasednega oblastva, nadomeščeni s posebnimi oddelki francoskih brzojavnih čet.

Kakor poroča «Temps», je bil te dni v Essenu glavni ravnatelj finančnega ministrstva in se je povrnil včeraj v Pariz. Takoj po svojem prihodu je imel daljše posvetovanje z ministrskim predsednikom Poincarèjem o vprašanju denarstva v ruhrski kotlini.

«Petit Parisien» pravi, da so vojaške operacije v bistvu končane in da so začeli zavezniki misliti sedaj na organizacijo uprave na zasedenem ozemlju. Za velikega komisarja na ruhrskem ozemlju bo baje imenovan general Weygand. «Echo de Paris» pa ne veruje, da bi bile francosko-belgijske operacije končane, temveč misli, da bo treba še kake tri tedne, da se preprečijo manevri kancelarja Cuna. Predvideva se, da bodo železnice povoječene in že se odpravljajo oddelki železničarjev v Essen. Vprašanje preskrbovanja prebivalstva z živili je bilo na prijateljski način rešeno med francoskimi in nemškimi oblastvi.

List dostavlja, da bo nemški vlaci poslan ultimatum. Ako Nemčija v treh dneh ne odneha od svojega odpora, bo ruhrska kotlina popolnoma odrezana od ostale Nemčije.

Poroča se tudi, da so dala belgijska oblastva aretirati župana mesta Duisburg. Aretiran je bil tudi ravnatelj državne banke Neustadt. Končno zatrjujejo listi, da se bo s 1. februarja razširil obseg francoske zasedbe do Koblenza.

Povodom odhoda ameriških čet je naslovil francoski general Degoutte ameriškemu generalu Alleno zelo prisrčen pozdrav, naglašujoč, da bo ohranil trajen ta prijeten spomin na lojalno in izdatno sodelovanje ameriških čet.

Amerika in zasedba ruhrske kotline

WASHINGTON, 24. Senator Borah je včeraj hudo napadel v senatu francosko politiko in je zahteval, naj vlada Zedinjenih držav uradno protestira proti zasedbi ruhrske kotline. — Neka visoka oseba je obrazložila danes vidike vlade glede tega vprašanja. Kljub vsem kritikam s strani nasprotnikov stoji vlada na stališču, da ne bo podvzemala nobenega koraka, ki bi znal položaj še poostriti. Zedinjene države ne bodo storile ničesar, kar bi znalo pokvariti njihov nastop, ko se ponudi prava prilika. Ako bi Zedinjene države storile kak korak, bi to podžgalo nemški odpor in Francija bi smatrala tak korak za pristransko vmešavanje. Vlada Zedinjenih držav bo ostala na svojem dosedanjem stališču nepristranskega čakanja.

Konferenca v Lausanni

Angleško-turški spor zaradi Mosula na višku. Govora Izmet paše in lorda Curzona. - Turčija odklanja angleški predlog, naj se vprašanje poveri Društvu narodov.

LAUSANNE, 24. Včeraj se je sestala pod predsedništvom lorda Curzona komisija, ki je razpravljala o severnih in vzhodnih mejah azijske Turčije. Vprašanje bi bilo moralo priti na dnevni red že na seji dne 27. novembra, toda na prošnjo Izmet paše je bilo odloženo, da se omogoči turški in angleški delegaciji, da med seboj razpravljata o mosulskem vprašanju. Na današnji seji sta imela lord Curzon in Izmet paša dva dolga govora. Izmet paša je ponovil argumente, vsebovane v notah, ki so bile poslane lordu Curzonu. Poudarjal je, da se angleškim častnikom in uradnikom doslej ni posrečilo, da bi prodrli v nekatere dele mosulskega vilajeta. Turki in Kurdi, ki so po plemenu, običajih, veri itd. ista skupina kakor Turki, so v deželi v absolutni večini. Celo proglasi angleških okupacijskih oblastev so sestavljeni v turškem jeziku. Arabci tvorijo manjšino, in državi Mosul in Bagdad sta se še vedno odtrgali od večjih držav in ustvarili posebni nacionalni enoti. Kurdi so vedno tvorili del turške države in so še danes zastopani v turški narodni skupščini. Upori v Mezopotamiji proti Angležem — je nadaljeval Izmet paša — ki so jih morali Angleži potlačiti z bombardiranjem iz aeroplanov, ogromni troški, ki jih je imela Anglija z okupacijo Mezopotamije, dokazujejo, da je umeten pritisk glede plebiscita zaradi izvolitve emira Faizala. V resnici niso ne arabsko prebivalstvo, ne Turki, ne Kurdi nikdar izrazili svojega mnenja glede povrnitve Anglije z mandatom. Kurdi posebej nikakor ne želijo avtonomije, ki jo Anglija zahteva za nje, temveč hočejo biti smatrani za turške državljane in nočejo, da se iz Kurdistana ustvari kolonija. Izmet paša je tudi opozarjal, da se Anglija ni sklicevala na argumente, na katere se sklicuje sedaj glede Mosula, ko se je l. 1915. pogajala s kalifom v Meki glede ustanovitve arabskih držav in neodvisnega Kurdistana, kateremu bi se priklopil vilajet Mosul, ki bi se odcepil od ostale Mezopotamije. Edini argument, na katerega se sedaj Anglija sklicuje, je dogovor v San Remu. Toda koliko dogovorov med zavezniki glede Turčij se je izkazalo neizvedljivih! Zakaj bi moral ostati v veljavi ravno dogovor v San Remu? Pravica na podlagi osvojitve nima veljave, ker Mosul je bil zavzet s pomočjo kršitve mudroškega premirnega dogovora. Na drugi strani so bili mnogi drugi kraji, zavzeti na podlagi kršitve istega premirja, kakor n. pr. Cilicija, pozneje izpraznjeni in priznani Turčiji.

Gospodarski razlogi — je zaključil Izmet paša — govore v prid priklopitvi Mosula k Turčiji, ker je ta vilajet gospodarski vezan na Anatolijo, na njen železniški sistem in njena pristanišča, bolj kot na Mezopotamijo ali Sirijo. Strategiški vzroki ne smejo obveljati, ker se na podlagi teh vzrokov ne sme odcepiti od domovine en miljon in pol turškega prebivalstva. Meja, predlagana od Turčije, jamči medtem za varnost Iraka, ker gre preko hribov, ki tvorijo naravno obrambno črto. Turčija želi živeti popolnoma složno z Irakom, v čigar interesu je, da ne ustvarja nevarnega iredentizma na svoji meji s Turčijo. Turška delegacija smatra, da evropsko javno mnenje ne more odkloniti njenih pravičnih zahtev.

Lord Curzon je izrazil svoje zadovoljstvo, da more javno govoriti o mosulskem vprašanju. Javnost bo tako istočasno poučena o angleškem in francoskem stališču.

Mezopotamija je bila zasedena od Angležev v imenu zaveznikov vsled turškega poraza, in Anglija se je svečano obvezala nasproti arabskim narodom, da jih bo osvobodila izpod turškega jarma. Prebivalstvo v Mosulu, Bagdadu in Basovi je izrazilo željo, da bi ostalo združeno. Mandat nad Mezopotamijo, kakor tudi drugi mandati nad ozemljem, odcepljenem od otomanske države, so bili prisojeni v San Remu. Vsi so postavljeni na isto podlago in ni mogoče ovreči enega, ne da bi istočasno ovrgli tudi druge. Izmet paša, ki trdi, da ne priznava mandatov, jih je priznal, ko je šlo za razdelitev turškega dolga med kraje, odcepljene od Turčije. Upor v Mezopotamiji je povzročila turška propaganda, toda sedaj je ozemlje zasedeno in branjeno od arabske vojske. Majhen oddelek angleških čet se nahaja samo v Bagdadu. Glede turških statistik je lord Curzon poudarjal, da so narejene samo za vojaško službo in za oprostitev od te službe, kar je omogočilo tisočem in tisočem, da so se odtegnili štetju. Po angleških statistikah so Kurdi v večini. Kurdi so povsem drugačno pleme nego Turki. Oni so Arijci. Lord Curzon je zanikal zakonitost kurdskega zastopstva v veliki narodni skupščini, ker kurdski zastopniki so bili imenovani uradno od turške vlade. Poudarjal je, da so Kurdi proti turškemu gospodstvu in da so med vojno pomagali zaveznikom. Ne Kurdi ne Arabci ne zahtevajo plebiscita, na drugi strani pa tudi ni mogoč plebiscit, ko gre za določitev meja, ki je preveč zapleteno vprašanje, da bi se moglo podvreči nepoučenemu prebivalstvu.

Lord Curzon je nato pobijal gospodarske argumente Izmet paše, poudarjajoč, da je gospodarsko življenje Mosula vezano na Bagdad in Sirijo. Strategijska meja, ki jo predlaga Turčija, bi ne ščitila Iraka, ker ne gre po hribovih, temveč po gričkih, ki se ne morejo braniti. Mosul bi bil razen tega važna vojaška postojanka, oddaljena samo 60 milj od Bagdada. Glede domnevne kršitve premirnega dogovora v Mudrosu, je lord Curzon ugotovil, da je to premirje predvidevalo možnost novih zasedb turškega ozemlja s strani zaveznikov. Že na isti dan premirja, dne 31. oktobra 1918., so Angleži zasedli važna središča mosulskega vilajeta in prišli na samih 16 milj pred mesto samo.

Čeravno Izmet paša tega ni omenil, trdijo vendar mnogi, da si hoče Anglija ohraniti Mosul zaradi petroleja. Lord Curzon je poudarjal, da je vedno branil svoje stališče brez ozira na vprašanje petroleja. Nikoli ni imel pogovorov in intervjuvov z raznimi «petrolejskimi kralji» in ni poslušal nikakega zakupnika, dočim ne morejo trditi tega vsi udeleženci konference. Trije turški delegati so prišli nedavno v London ponujat petrolejske koncesije, niso pa mogli skleniti ničesar za njegovim hrbtom. Lord Curzon pa je vendar branil veljavo koncesij družbe «Turkisch petroleum» in je poudarjal, da hoče Anglija petrolejska podjetja odpreti vsemu svetu in iz katerih lahko vsi črpajo korist. Po tej ugotovitvi bodo kolegi v komisiji lahko videli, kak vpliv ima vprašanje petroleja na angleško stališče.

Anglija ne more popustiti v vprašanju Mosula, ker je vezana na častne obveze. Turški argumenti so šibki, toda Anglija želi doseči sporazum in zato je pripravljena predložiti vprašanje v rešitev neodvisnemu organizmu. Samo Društvo narodov je merodajno za rešitev tega vprašanja.

Francoski delegat Bompard je ugotovil, da komisija ni razpravljala o vprašanju meja Sirije, ker je bilo to vprašanje že srečno rešeno v sporazumu z angorsko vlado. Glede Mosula se pridružuje angleškemu predlogu. Enako tudi italijanski delegat. Turška delegacija si je pridržala odločitev.

Na popoldanski seji so vsi delegati, vključivši japonskega, priporočali Izmet paši, naj sprejme angleški predlog. Izmet paša je izjavil, da mu to ni mogoče. Lord Curzon je obžaloval in ugotovil, da se bo morala Anglija zateči k čl. 11. pogodbe o ustanovitvi Društva narodov, na podlagi katere ima Društvo narodov pravico uporabiti v slučaju ogrožanja miru vsa sredstva za njegovo ohranitev.

Orjaški top.

PARIZ, 23. V livarni Ruelle so vlili orjaški top. Ta top je sedaj največji v Franciji. Cev je dolga 21 metrov ter tehta 90.000 kg. Top tehta vsega skupaj 230 ton. Kroglje tehtajo po 420 kg. Top bo nesel nad 90 km daleč.

Porazdelitev avstro-ogrskega predvojnega dolga med nasledstvene države

PARIZ, 24. Odškodninska komisija je na današnji seji končnoveljavno določila porazdelitev avstroogrskega predvojnega javnega dolga med osem nasledstvenih držav: Italijo, Avstrijo, Madžarsko, Poljsko, Čehoslovaško, Romunsko, Jugoslavijo in Reko. Ta porazdelitev je bila ena najbolj težkih in kočljivih nalog, poverjenih odškodninski komisiji v sangermainski in trianonski pogodbi. Kakor znano, je komisija izvedencev, v kateri so bile zastopane Francija, Anglija, Italija in druge nasledstvene države sestavila načrt za porazdelitev predvojnega dolga, ki je bil danes, po enoletnem proučevanju tega zapletenega vprašanja, predložen odškodninski komisiji. Predvojni dolgovi so bili razdeljeni v 4 glavne kategorije: 1.) Ne zajamčeni dolgovi, ki znašajo kakih 16 miljard kron; 2.) zajamčeni dolgovi, ki so znašali kake 4 miljarde; 3.) upravni dolgovi, ki so se cenili na kakih 276 miljonov; 4.) dolgovi, skupni Avstriji in Madžarski, katerih en del se je vendar moral razdeliti. Kot ključ za porazdelitev ne zajamčenih dolgov se je izbral ključ, predlagan od italijanske delegacije. Na Italijo bodo potemtakem odpadli 4'08% trinajstih miljard kron, to je 300 miljonov kron. Vsaka krona se mora računati za 40 stotink lire, na podlagi ključa, po katerem se je zamenjala krona v anektiranih pokrajinah. Zajamčeni in upravni dolgovi so bili prisojeni onim državam, katerim je bilo prisojeno imetje, v katero so bila vložena posojila. Ko to imetje pripada več državam — kakor je slučaj pri železnicah — se določi svota sorazmerna dolžini tozadevnih prog. Italiji bodo torej prisojene obligacije tržaških javnih skladišč, majhen del obligacij železnice princ Rudolf in 2% kvota državnih obligacij za državne železnice, ki vozijo po ozemlju, ki je sedaj postalo italijansko. Predvojni ne zajamčeni dolgovi, katerih izkaznice so bile žigosane, so bili tako-le porazdeljeni: Avstrijski dolg: avstrijska republika 36.827%, Italija 4.087%, Poljska 13.733%, Romunska 1.010%, kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev 2.043%, Čehoslovaška 41.700%.

Ogrski dolg: sedanja Ogrska 45.733%, Romunska 21.802%, kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev 16.070%, Avstrija 1.581%, reška država 0.748%.

Avstrijski nezajamčeni dolg bo padel po gornjih določbah v breme posameznih držav z dne 16. julija 1920., ogrski pa z dne 26. julija 1921., to z dnevoma, ko sta stopila v veljavo sangermainska in trianonska pogodba.

Strankarsko življenje v Italiji

Z nastopom Mussolinijeve vlade je strankarsko življenje v Italiji silno padlo. Veliki strankarski boji so ponehali, pač pa se je nadaljevala in se še nadaljuje gverilja med fašistovskimi četami in pripadniki raznih stran. Toda ti poulični boji so le izraz prejšnje dobe in trajajo dalje vsled zakona vztrajnosti. Vendar pa polagoma ponehujejo, namesto fašistovskega političnega terorja, nastopa vlada z odločnimi odredbami, s katerimi se postopno ukinjajo svoboščine liberalne države.

Mussolini je prijel za krmilo države v najugodnejšem trenotku. Pred tremi meseci je bilo politično življenje v Italiji v takem razsulu, da bil je položaj naravnost zapeljiv za energičnega in vlastiželjnega Mussolinija, ki je tudi ravno v tistem trenutku naskočil liberalno državo ter jo tudi zavojeval.

Le pomislimo: socialistična stranka je z zadnjo cepitvijo postala politična nečla, ostale demokratske in liberalne stranke pa niso imele nobenih smernic, bile so brez volje, brez discipline ter so se izčrpavale v zakulisnih parlamentarnih spletkah in se lovile za ministrske stolce brez načel in brez idealov.

V tem splošnem razsulu je edino popolarska stranka ohranila in še ta ne popolnoma svojo postojanko v državi. Vkljub cepitve duhov v stranki, ni prišlo do cepitve organizacije, njen tajnik don Sturzo je znal tako dobro peljati popolarsko barko mimo nevarnih «pečin», da je moral Mussolini upoštevati pri sestavi nove vlade to najmočnejšo stranko Italije. In tako sede predstavniki italijanske ljudske stranke v vladi ter skušajo rešiti, kar se rešiti da.

Lahko se reče, da ni bil položaj popolarov še nikoli tako težaven, kot je sedaj. Ljudska stranka je stranka mas. Zato je umevno, da se mora stranka že zaradi tega, neoziraje se na program, brigati za nujne zahteve socialnega značaja svojih širokih kmetskih množic. Zakaj Mussolini je začel svoje «vzpostavitveno» delo z nekaterimi odredbami, ki so zelo nepopularne in ki občutno zadenejo baš široke kmetske in delavske sloje. K takim odredbam spadajo zakon o obdačenju delavskih mezd, prepoved štrajkov, ukinjenje dosedanjih najemninskih prisilnih zakonov, ki so še dedščina vojnih let in še drugi podobni ukrepi. Danes je vse ljudstvo pod vtisom fašistovske zmage, dalje so mnogi pričakovali in še pričakujejo od fašistovske vlade zboljšanje svojega gospodarskega položaja, namesto tega pa morajo na sebi občutiti, da so prišli z dežja pod kap. In v tej vladi, ki je začela s tako energično politiko štedenja, obdačevanja in odpuščanja iz državnih služb, sede predstavniki onih množic, ki pričakujejo rešitev iz sedanjega neznosnega stanja.

Agrarno vprašanje pričakuje in zahteva rešitev. Tolikokrat ponavljajoča se fraza o «odrešitvi južnih pokrajin» ima resno podlago. Razlika med južno in severno Italijo je ogromna. Severna Italija je bogata, napredna, kolonstva razmeroma malo, južna Italija pa baš nasprotno. Na severu prost narod, ki je v svoji prostosti bistveno doprinesel k sedanji veličini Italije, a na jugu miljoni sužnjev. Zatorej je gotovo resnično, da si bo pridobil tistā, ki izvrši agrarno reforme v južni Italiji, neizmernih zaslug za italijanski narod.

Tudi v fašistovskem programu je odrešitev južnih pokrajin. V tej točki se torej popolarski in fašistovski program krijeta. Toda program je eno, njegova izvedba pa je nekaj drugega. Tudi utegnejo biti načrti različni. Na zadnjem neapelskem shodu ljudske stranke je don Sturzo zastopal stališče, da je treba začeti z delom za odrešitev juga, za kar je želel bilo hvale od svojih pristašev, a bil je izžvižgan od fašistov.

Še z drugega stališča je položaj ljudske stranke zelo težaven. V teh mesecih Mussolinijeve vlade so se razna nasilja nadaljevala. Umevno je, da morajo taka dejanja postaviti ljudsko stranko pred alternativo, ali sprejeti odgovornost za take čine ali pa zapustiti vlado.

Iz teh razlogov je torej položaj ljudske stranke kočljiv in jasno je, da utegne ta stranka zaigrati velik del svoje moči, ako ne bo znala izvojevati v vladi tudi spoštovanje svojih osnovnih načel. Zakaj oportunizem je neškodljiv do gotove meje, če se pa ta meja prekorači utegne oportunizem pokopati tudi še tako močno organizacijo.

Če se ozremo na delovanje ostalih proletarskih strank, tedaj vidimo, da je komunistična stranka slejkoprej neznatna in tako šibka, da se še Mussoliniju ni zdelo vredno jo zatreti, kar bi bil prav lahko storil z enim svojih ukazov, kakršnih je že toliko izdal, odkar je na vladi.

Socialistična stranka se mrvi dalje, da se bo zmrvila v atome. Kakor znano, je zadnji kongres III. internacionale zaukazal socialistični stranki (potem ko se je odcepila od reformistov), naj se združijo s komunisti. Komunistično in socialistično odposlanstvo v Moskvi je sprejelo sporazumno to zahtevo. Združitev se je imela izvršiti prav kmalu. Tako na pr. ukazuje ta «sporazum» ali «ukaz», ali kakor ga hočemo že imenovati, da se mora do 1. januarja 1923. ves socialistični tisk spojiti s komunističnim. Toda to se ni še storilo. Proti omenjenemu sklepu III. internacionale pa se je izjavilo vodstvo socialistične stranke in sedaj gre boj veselo dalje. «Avanti» objavlja razne izjave pro in kontra in stvar ne gre naprej, pač pa gre naprej mrvljenje stranke, ki je kmalu ne bo več.

Tudi sindikalno gibanje je pod vplivom dogodkov. Sindikalizem v Italiji je prestal biti politična sila. Strokovne organizacije so danes zelo potlačene vsled nagobčnika, ki so ga dobile od vlade. Razume se, da so popolnoma brez moči. O kakšnem štrajku si pač nikdo niti misliti ne upa več. In to v času, ko se plače nižajo, ko raste brezposelnost, ko se hišne najemnine višajo. Apolitičnost sindikatov je dosežena in s tem tudi brezpomembnost za delavska gibanja v zmislu bojev zadnjega desetletja.

Ostale stranke v Italiji ne štejejo nič; kar je liberalnih, se stapljajo s fašizmom ali pa izpuhtevajo v nič, sploh se opaža mrtvilo vsepovsod. Tudi stoji danes vse pod vtisom zunanjepolitičnih dogodkov in ker so časi resni in polni odgovornosti, zato ni težko prepustiti odgovornost onemu, ki jo je voljan prevzeti. In ta mož je Mussolini.

Mussolini je takorekoč ukinil strankarsko gibanje v Italiji. Ni ga ukinil, ker je bil on tako močan, ampak ker so bile te stranke ničvredne. Mussolini je danes še oseba, ki predstavlja gotovo smer Italije. Njegovi fašisti niso še politična stranka, kljub temu da je fašizem na vladi. Svoje četaše je že pospravil v novo organizacijo narodne milice, ustvaril si je tako svojo lastno vojsko, toda to je vse premalo za državnika, ki misli trajno obdržati oblast v rokah. In to misli Mussolini, kakor je že večkrat povedal. Toda za to bo prej ali slej potreboval pomoči naroda in to pomoč mu utegne nuditi le velika politična stranka. Ali si bo znal Mussolini in fašizem ustvariti to stranko, nam pokažejo bližnji časi.

Dnevnevesti

Promocija. Na gospodarsko-socialno-znanstveni fakulteti univerze v Koelnu (Nemčija) je bil promoviran dne 16. in 17. t. m. gosp. Joža Šinigoj, diplomirani trg. visokošolec iz Dornberga za doktorja državnih ved (rerum politicarum) z disertacijo: «Problemi jugoslovanske politike» in glavnimi predmeti: politična ekonomija, bankarstvo in socialna politika. Njegovi referati o jugoslovanski valutni reformi in vprašanju dinarske stibilizacije, ter o diskontni in devizni politiki so bili sprejeti na univerzi z velikim zanimanjem. Za ustanovitev «Udruženja Jugoslovanskih Studenata u Koelnu», kateremu društvu je predsedoval od početka, si je zadobil gosp. Šinigoj nebroj zaslug. Čestitamo!

K napadu na dr. Besednjaka. Poročali smo o tem napadu včeraj obširneje. Znano je že dovolj naše stališče glede «brahijalne» politike, vendar pa moramo iztakniti kot posebno obteževalno okolnost, da se je napad na dr. Besednjaka izvršil v domnevi, da je dr. Besednjak časnikar, nosilec javnega mnenja. Napadalci so ga izrecno vprašali prej, če je on pisec nekega članka. Izrekamo tu isto obsodbo, katero smo izrekli lanskega leta, ko je bil v Trstu na popolnoma sličen način napaden urednik «Popola di Trieste», Gino d'Angelo: «Pobijaj ga s peresom, ne pa zahrbtno z drogom!» Tudi danes rečemo: «Poslužuj se v politični borbi ideje, peresa, zakona!» Vsako drugo orožje bo našlo pri nas vedno absolutno obsodbo, pa naj gre za napad na človeka iz našega ali pa nasprotnega tabora.

Tudi mal korak naprej za pravično rešitev vprašanja manjšin. Te dni je bila otvorjena na dunajskem vseučilišču stolica za statistiko narodnih manjšin.

Spekulacija z mladinsko moralo. Prejeli smo: — Vojna nam je pustila res žalostne posledice. Uničila je socialno gospodarstvo in s tem marsikoga vrgla iz normalnega življenskega tira. Posebno trpi vsled tega mladina, ki je radi nje tudi moralno zaostala. Da bi temu prišli v okom, so se zbrali zavedni ljudje in napregli vse svoje sile; ustanovilo se je društvo «Prosveta», kateremu naloga je, voditi in bodriti mladino k boljšemu življenju in kulturnemu napredku.

Podružnice «Prosvete» so se osnovale skoraj po vseh vaseh tržaške okolice in daleč naokoli. Pred nekaj meseci se je taka podružnica ustanovila tudi v L. v tržaški okolici. Precejšnji del mladine se zavzema za njeno delovanje. Drugi del pa je ostal zvest in neločljiv od drage mu matere «teme». Pa tudi ta mladina ni ostala dolgo na razpotju. Tudi za njo so se našli «usmiljeni» ljudje, kajti težko je bilo gledati na mrtvi material, ki se da še lahko obdelovati. Tako je namreč v vasi gostilna, ki je, kakor marsikatera v tem času, začela hirati s klijentelo. Obiskovalcev ni bilo bogvekaj. Žalostno... «Botega» pada. Pomoči ni druge, nego vzeti se za zadnje in moderno sredstvo, t. j. ples. Z enim strelom, dva zajca: mladina se bo zabavala, gostilniški obrat pa se bo dvignil. In hajd na delo! Tik-tak je bila dvorana popravljena in olepšana in začelo se je «tancati». Ne po prejšnjemu: enkrat, dvakrat, trikrat na leto, ampak vsako nedeljo in praznik se pleše. Čim bolj se zvija, tem modernejše je. Mladina, med katero tupatam vidiš tudi kako priletno ženico, ki za trenutek postavi svojega otroka v kot, dokler se tudi ona enkrat zavrti, se vrti in srka «sveži in zdravi» plesni zrak. Včasih se naleti tudi na sličice, kjer se zalase vlači ali pa «punje» po hrbtih padajo zaradi kakega fanta ali pupe. Kakor pri marsikaterem kulturnem društvu, tako tudi tukaj vidiš mnogo mlečnozobih frkolinov-diletantov in diletantkinj, ki se «pridno učijo» za bodočnost, za blagor človeštva. Saj je «moderno!» — Smo torej lahko ponosni, da se ni pozabilo na našo vas v tem oziru in se nam preskrbelo «kulturonosne» plese! —

Mladina, odpri oči! Ne poddavaj se koristolovstvu s plesi, kjer si uničuješ in po nemisel treznega življenja za bodočnost! Časi so težki in kritični.

Svarilo pred sleparji. Brezposelnost, beda in pomanjkanje, ki je nastalo v našem mestu vsled velike gospodarske krize, ki jo preživljamo, je pripomogla, da so začele v Trstu prestati razne »obrti«, ki so bile v predvojnem času manj znane. Ena taka obrt je sleparska obrt. Po gostilnah se klatijo brezštevilne družbe sleparjev po poklicu, izrabljajoč za svoje načrte zaupljivost naših ljudi, ki prihajajo z dežele v mesto po opravkih in ki se jim često dogodi, da postanejo žrtev takih malopridnežev. Naj navedemo za primer, kar se je dogodilo včeraj nekemu trgovcu iz Jugoslavije v gostilni na št. 12 ul. Ruggero Timeus. Čim je prišel v gostilno, se mu je pridružil neznanec in ga ogovoril v lepi slovenščini, proseč ga, naj mu dovoli, da sede k njegovi mizi. Kmalu potem je prišel neki drugi gospod, ki je imel v rokah tri šope igralnih kart. Najprej jih je ponujal na prodaj, potem pa je začel pripovedovati, da je dobil danes nanje že 2500 L. Tako je šlo naprej, dokler se mu ni posrečilo zmamiti tujca, da je začel igrati »bank«. Tujec ni imel italijanskega denarja in je zato položil na eno karto 1000-dinarski bankovec. Tedaj je slepar obrnil karto, pograbil bankovec in izginil. Njegov tovariš je šel za njim, češ da ga gre iskat in se seveda tudi on ni več povrnil. Tedaj je tujcu postalo jasno, da sta bila oba neznanca domenjena ter da je postal žrtev malopridnih sleparjev in pa svoje slovenske zaupljivosti. — Opozarjamo naše ljudi, posebno naše rojake z dežele na ta slučaj, ki seveda nikakor ni osamljen, da se bodo znali varovati pred sličnimi malopridneži.

Otvoritev čehoslovaškega generalnega konzulata v Hamburgu. Iz Hamburga prihaja vest, ki je za Trst velepomembna. Te dni so bili tam otvorjeni prostori generalnega konzulata čehoslovaške republike. Prišli so številni povabljeni gostje, katere je nagovoril generalni konzul Šeba. Za njim je povzel besedo čehoslovaški poslanik Tusar, rekoč, da je zelo zadovoljen, da je navzoč pri otvoritvi, kajti Hamburg ima za Čehoslovaško nenavadno velik pomen kot trgovsko mesto in tranzitno središče čehoslovaškega izvoza. Od nekdaj že je šlo največ kupčij iz Čehoslovaške preko Hamburga in danes kot samostojna država hoče Čehoslovaška svoje odnošaje do Hamburga še nadalje gojiti in jih pospeševati. Oblasti v Hamburgu kakor tudi trgovski in drugi krogi kažejo Čehoslovakom največjo naklonjenost. Tusar je naglašal, da išče čehoslovaška republika s svojim največjim sosedom, z nemško državo, in zlasti še s svobodnim Hamburgom najboljše gospodarske stike. Načelnik sedanje komisije dr. Schramm je na nagovore izjavil, da tudi senat in hamburške oblasti žele, da ostanejo dosedanji dobri stiki med Hamburgom in Čehoslovaško še nadalje v polnem teku, da se goje in pospešujejo. Upa, da se bo Čehoslovaška mogla bogato razvijati. Čehoslovaški generalni konzulat je med 50 zunanjimi zastopstvi v Hamburgu največja zastopstvena oblast in je zaposlenih v njej nad 30 uradnikov in nameščencev. — Upamo, da bodo tukajšnji trgovski krogi s pomočjo vlade skrbeli, da se dosedanje razmerje med Trstom in Hamburgom z ozirom na Čehoslovaško izpremeni v prid Trstu.

Indeksna številka za december mesec 1922. V prejšnjih mesecih smo objavili vse tržaške indeksne številke od julija 1920. naprej, tako da mislimo, da ni treba, da jih ponavljamo. Indeksna številka za december 1922. je bila 109.00. V novembru 1922 je bila 109.62, v januarju 1922.: 112.64, v decembru 1921.: 113.74 a v decembru 1920: 118.94. Znižanje indeksne številke je tem bolj tolažljivo, ker se je prejšnja leta v času od novembra na december povišala. Pripisovati je to znižanje padanje cen za zelenjavo, meso in slanino.

Gradiščanski Hrvati in Istrani. Piše»o nam: Članki v »Edinosti» o gradiščanskih Hrvatih, ki so večinoma pod Avstrijo — nekoliko jih je tudi pod Madžarsko — so vzbudili povsod veliko zanimanje. Posebno veliko zanimanje za Hrvate na Gradiščanskem vlada v Istri, ker je istrsko narečje tako podobno njihovemu. »Hrvatske Novine«, list gradiščanskih Hrvatov, ki izhaja na Dunaju, čita lahko vsak Istran takorekoč kakor svoj list. »Ki bi bil mislel, da govore čak i na one strane Jugoslavije kako i pul nasi« je dejal neki istrski kmet. »E, brate, velik je naš slovinski rod!« mu je odgovoril drugi. Kakor čitamo v listih, so bile »Hrvatske Novine» sprejete z velikim navdušenjem tudi drugod. V 2. št. »Hrv. Novin» čitamo pesmico sivolasega pesnika Mate Miloradića od Donave, ki ginjeno pozdravlja hrvatsko mladež, ki se je zbrala okoli novega lista. Piše jim:

»Hrvatske Novine sam prijel denas,
Držim ja va ruki kot Simen Spas
Zahvalim se Bogu za blagi konac:
»Nut slugu otpusti va miru, Otac!«
Mladenci! Kalvarija priti će k Vam,
Ne bojte se, znate, po njoj je Vazam!

Vesti o gradiščanskih Hrvatih vzbujajo pri nas velike simpatije za ta odlomek hrvatskega naroda, ki vkljub skrajno neugodnim razmejam, v katerih je živel in še živi, kaže toliko volje za samosvoje narodno in kulturno življenje.

Novoizvoljeni predsednik tržaške trgovske zbornice odklonil izvolitev. Kakor smo poročali, je bil pretekli teden izvoljen za predsednika tržaške trgovske zbornice gr. uff. Edgard Morpurgo. Tukajšnji listi poročajo, da je g. Morpurgo odklonil izvolitev, ker je preobložen z drugimi nalogami.

Glasbeno-dramatični večer pri sv. Jakobu. Vsem je živo v spominu zadnji glasbeno-dramatični večer pevskega društva «Ilirija», na katerem je sodeloval dramatični odsek M. D. P. Sv. Jakob. Poleg izvrstno uspelih glasbenih točk nas je imenovani odsek naravnost osupnil s svojo sigurno in umetniško podano igro »Maska Šatana«.

Žalibog pa so nadebudni mladi umetniki opustili ponovitev te igre v Trstu in se podali v Gorico, kjer so želi s strani navzočega občinstva navdušeno pohvalo.

Zelo nas je razveselila vest, izvirujoča naravnost iz dramatičnega odseka samega, da se ponovi ta igra 18. februarja v dvorani D. K. D. pri Sv. Jakobu. Upamo, da je ta vest resnična in da bomo imeli zopet enkrat priliko videti umetniško podano igro.

Iz istega vira smo doznali tudi, da bo znani baritonist Sušnik nastopil isti venčer z izvajanjem treh romanc. Kdor pozna baritonista, gotovo ne bo zamudil prilike, da sliši njegov dobroizvežbani glas.

Za druge točke nismo mogli še zvedeti nič preciznega, obetajo se pa za to priliko nalašč spisani monologi in deklamacije.

Nadejamo se, da nam odbor M. D. P. — Sv. Jakob v kratkem da na znanje, v koliko odgovarjajo imenovane vesti resnici. Vemo pa na vsak način, da nam pripravi M. P. D. gotovo za imenovani dan dobro organiziran umetniški večer. — Šentjakobčan.

Občni zbor pevskega društva «Ilirije» pri Sv. Jakobu. V dvoranj DKD pri Sv. Jakobu se je v nedeljo vršil občni zbor pevskega društva «Ilirija» pri Sv. Jakobu ob obilni udeležbi članov, članic in prijateljev društva. Točno ob napovedani uri je predsednik g. Herman Štrancar otvoril občni zbor, pozdravivši vse prisotne in je obrazložil podrobneje dosedanje delovanje pevskega društva in njega pomen za šentjakobski okraj. Posebno je omenil velike težkoče, s katerimi se je imel boriti odbor, radi pevskega učitelja, radi prostorov in radi nabiranja pevcev in pevk. Vse je premagano: posrečilo se je dobiti pevskega učitelja v osebi g. Srečka Kumarja, podružnica «Šolskega društva» je dala na razpolago prostore proti malenkostni odškodnini, vsa šentjakobska društva pa so dala pevce in pevke, četudi še manjka marsikateri glas, ki je svoječasno delal čast pevskim zborom pri Sv. Jakobu. Ako bomo vztrajni pri zahajanju k pev. vajam in z nabiranjem novih članov, bomo spopolnili vse one vrzeli, ki nam nastajajo vako toliko časa, ko odhajajo naši mladeniči k vojakom. Pevsko društvo «Ilirija», ki obstoji iz samih mladih članov, je pri vsakem poklicu k vojakom največ pretrpelo ter bo tudi s prihodnjim marcem zgubilo svoje najboljše moči. Pa kaj hočemo jadikovati: hvala vsem šentjakobskim društvom ter poziv na M. D. Prosveto, Čitalnico, Sokola, Odvado, Parmo, Šolsko društvo in Del. kons. društvo, da pošlje ves svoj material k pevskemu zboru. — Iz tajniškega poročila posnemamo, da šteje zbor preko 50 sodelujočih članov in članic, da je nastopil pevski zbor pod vodstvom g. Kralja na lastnem koncertu, da je sodeloval pri raznih prireditvah drugih bratskih društev, tako pri proslavi 25-letnice pevskega društva «Slava», pri koncertu «Šolskega društva» v Sežani ter pri drugih lokalnih prireditvah. Odbor je imel težkoče z učiteljem, naprošal je prof. Mirka, ki pa vsled zaposlenosti ni mogel sprejeti vodstva. Začasno se je odboru posrečilo dobiti g.čno Diurkoff in pozneje g. Justa Kralja, ki sta z veliko požrtvovalnostjo dovedla zbor do tega, da je priredil svoj lastni koncert. Posrečilo se je pridobiti g. Srečka Kumarja, enega prvih naših učiteljev. Tako se je prvi del našega programa izvedel, ostaja še drugi, namreč pridobivanje pevcev. Nič moledovanja pri posamezniku, ampak dolžnost vsakega šentjakobskega pevca je, da pristopi k zboru. — Blagajnik g. Andrej Milonič je podal lepo blagajniško sliko, iz katere se vidi, da smatra on za čast in ponos društva, ako je založeno z vsaj malim prebitkom. Brez denarja ne more obstati društvo, naj mu torej ne zamerijo vsi oni, ki jih je pozival, da naj storijo svojo dolžnost napram društvu, ako želijo, da uspeva. Tu in tam je moral biti brezobziren, a ta brezobzirnost je bila le koristna, kajti društvo je danes na trdnih nogah. — Josip Šorn se je imenom »Šolskega društva» zahvalil za podporo, ki mu jo je naklonila «Ilirija», s posebnim zadovoljstvom pa je ugotovil dejstvo, da sta bili poročili tajnika in blagajnika take izčrpni, da so težko enaka pri drugih društvih. Dokazuje se s tem, da ima pevsko društvo «Ilirija» izvrstno vodstvo pod predsedništvom mladega, a požrtvovalnega predsednika g. Štrancarja. To vodstvo je dokazalo nadalje, da ladja «Ilirije» plava tudi ob butanju najhujših valov mirno svojo pot naprej, zato je neobhodno potrebno, da ostane ta odbor na krmilu in se le nekatera mesta popolnijo. Clanstvo je vzelo z zadovoljstvom in z dolgotrajnim odobravanjem posamezna poročila na znanje. Izvoljen je bil nov odbor, ki je sestavljen tako-le: Herman Štrancar, predsednik; Senica Stanko, podpredsednik; Milonič Andrej, blagajnik; Ivanka Širok, tajnica; Teršar Stanko, arhivar; Ivančič Marica, Pelan Josip, odbornica in odbornik; Morelj Franc in Magajna Anton, pregledovalca računov. — Po nekaterih pojasnilih na razna vprašanja je predsednik zaključil občni zbor, pozivljajoč člane in članice na rednost in točnost pri zahajanju k pevskem vajam. — Naj nam bo dovoljeno, da ob tej priliki opozorimo na nekaj, kar je pri sedanjih razmerah neobhodno potrebno. Če ne smemo v prijateljski družbi zapeti naše mile pesmice, če smo odvisni le od dobre ali slabe volje naših narodnih nasprotnikov, ne sme zaradi tega utihniti naša pesem. S pesmijo smo začeli buditi in bodriti naše rojake, s pesmijo moramo nadaljevati, prepričani moramo biti, da nas bodo narod in tudi nasprotniki spoštovali le tedaj, ako bomo kulturno naobraženi. In taka naobrazba je tudi petje. Zato moramo gojiti petje povsod, posebno pa se morate Vi, Šentjakobčani, oprijeti svojega pevskega društva s toliko večjo vnemo, ker imate za sedaj prostore, v katerih se lahko izobrazujete. Vsi stari pevci, ki se sedaj nahajate pri Sv. Jakobu, pridite k društvu, ker ono Vas potrebuje. In če je potreba velika in je to volja naroda, potem ni nobenega izgovora. Vsak mož mora biti na svojem mestu! — J. Š.

Društvene vesti

«Šolsko društvo», podružnica pri Sv. Ivanu priredi v nedeljo, dne 28. t. m. zabavni večer v korist otroškemu vrtcu. Domači diletantje bodo igrali šaloigro «Putifarka» in druge šaljive prizore. Sviral bo domači salonski orkester. Ker je prireditev namenjena najplemenitejši stvari; to je za ohranitev naše mladine svojemu narodu, bi jako želeli, da bi se tudi meščani udeleževali naših prireditev. Sicer so naši od požarja ostali prostori jako skromni, vendar še toliko solidni, da meščanu ne padejo na glavo. Zatorej le pogumno v nedeljo k Sv. Ivanu v Narodni dom. — Čufar.

«Tržaško kolesarsko društvo» vabi kolesarje in ljubitelje športa na sestanek, ki se bo vršil v nedeljo, dne 28. t. m. ob 11. uri predpoldne pri Sv. Ivanu. Mladina, zbudi se, da zopet oživimo športno delovanje. — Predsednik.

«Šolsko društvo», podružnica pri Sv. Jakobu v Trstu priredi na pustni torek, dne 13. februarja t. l. od 7. ure do 4. zjutraj ples v dvorani «Del. kons. društva» pri Sv. Jakobu.

Javna knjižnica šentjakobske «Čitalnice» posluje redno vsako nedeljo od 10.— 11. ure zjutraj v prostorih «Šolskega društva» pri Sv. Jakobu. Vpisnina znaša 1 liro, a mesečna odškodnina za knjige 1 liro. Obenem opozarjamo zadnjič vse one člane, ki imajo izposojene knjige že nad tri tedne, da jih do nedelje vrnejo, ker bomo v nasprotnem slučaju prisiljeni jih pozvati javno s polnim imenom v «Edinosti», kar ni gotovo nobenemu prijetno. — Odbor.

Pevsko društvo «Ilirija» ima vsak torek in petek od 20.—22. ure zvečer pevske vaje in sicer v prostorih na stari policiji. — Vsi oni, kateri imajo veselje do petja in bi radi pristopili k zboru, se lahko zglasijo in vpišejo ob zgoraj navedenih dneh. — Odbor.

Mandolinična skupina MDP — Sv. Jakob, prične z današnjim dnem s svojim rednim delovanjem. Pred vajo je kratek sestanek. Bodite točno ob 20½ v društvenih prostorih. — Vodja.

Srednješolsko društvo «Zora». Jutri ob 5. uri odborova seja v navadnih prostorih. — Predsednik.

Iz tržaškega življenja

Simuliran roparski napad? - Skrivnostna avtomobil. - Narkotiziran iztirjevalec. V ulici Francesco Rismondo (prej ulica Fontana) se nahaja skladišče olja, last tvrdke Notarangello.

Pred letom dni se je pojavil v tem skladišču 21letni Josip Koren, stanujoč v ulici Economo št. 6, ter prosil, da ga sprejmejo v službo. Ker je imel prosilec dobra in lepa spričevala, so ga dan pozneje sprejeli v službo kot iztirjevalca.

Koren se je kmalu, z vso resnostjo, oprijel svojega dela ter je dobil tako največje zaupanje in spoštovanje pri svojih gospodarjih. Kot takemu so pogostoma izročili večje svote denarja, naj jih nese v banke itd. Koren je izvrševal to delo redno in z največjo natančnostjo. V zadnjem času se je pa nenadoma poslabšal: v urad je prihajal z zamudo; vsako delo mu je bilo odveč itd. Njegovi gospodarji so imeli z njim nekoliko časa potrpljenje; in ker so videli, da se noči poboljšati, so mu odpovedali službo s 1. februarja.

Predvčerajšnjim so mu izročili svoto 17.600 lir, naj jo nese v neko banko v ulici Giosuè Carducci. Pred svojim odhodom je sporočil iztirjevalec svojim gospodarjem, da se bo vrnil popoldan okoli 14. ure. Prišla je ta ura, preteklo je še nadaljnih par ur, toda iztirjevalca še ni bilo nazaj. Kaj naj to pomeni? Gospodarjem se je zdela ta stvar zelo čudna in sumljiva. Hoteli so biti na jasnem. Zato so telefonirali v omenjeno banko ter povprašali, če je položil iztirjevalec v banko omenjeno svoto denarja. Dobili so odgovor, da niso videli v banki ne iztirjevalca, ne denarja. Na podlagi tega sporočila, se jim je zdela stvar še bolj zagonetna, tako da so bili prisiljeni, da so obvestili o tem policijo. Policisti so se podali nemudoma na delo: iskali so iztirjevalca tu in tam, toda brez uspeha; o njem ni bilo niti najmanjšega sledu. Kam je izginil?

Zvečer okoli desete ure, ko sta šla dva mladeniča po Bošketu, sta zaslišala tam zamolklo stokanje, ki je prihajalo iz bližnjega grma. Šla sta tja, ter videla na tleh mladeniča. Bil je povezan z vrvjo, tako da se ni mogel zganiti; usta je imel zavezana s črno cunjo, omočeno s kloroforom. Bil je to Koren.

Mladeniča sta mu takoj odvezala usta ter ga vprašala, kaj se mu je pripetilo. Nagovorjeni Koren je skušal odgovarjati, toda ni mogel: dušil ga je duh po kloroformu. Šele čez nekoliko časa je izpregovoril zamolklo te-le besede: — Angela, denar... Angela, samo dvajset tisoč...

Maldeniča sta šla iskat orožnike. Ti so prenesli Korena na orožniško postajo na Vrdeli. Telefonirali so tudi na rešilno postajo. Koren je bil pozneje prepeljan v mestno bolnišnico. Tam so ga zaslišali. Izpovedal je naslednje:

Okoli poldneva je šel z izročenimi 17.000 lirami po ulici Cesare Battisti. Ko je dospel na višino ulice Palestrina, sta se mu približala dva mladeniča ter mu dejala, da je nevaren političen agitator in propagandist. Onadva da sta fašista in zato naj pride ž njima na fašjo, da bodo tam ž njim obračunali. V tistem hipu je drvel mimo črn avtomobil «Lancia». Mladeniča sta ga ustavila ter velela Korenu, naj stopi vanj. Nato sta velela šoferju, naj odpelje. Med potjo sta kazala mladeniča Korenu neke listine tržaškega fašja. Avtomobil je drdral proti Bošketu. Tam v bližini sta ga mladeniča zvezala v avtomobilu. Kaj se je z njim pozneje godilo, se ne spominja, ker se je onesvestil. Dejal je, da pozna ona dva mladeniča, ker sta ga pred letom dni pretepla do krvi.

Pri Korenu so našli samo 85 lir. Kam je izginila ostala velika svota denarja? Po Korenovem pripovedovanju bi se dalo sklepati, da sta ga oropala omenjena dva mladeniča.

Policijsko oblastvo domneva, da gre tu za simuliran roparski napad. Vsekakor se vršijo stroge preiskave, da se ugotovi resnica. Dosedaj je še vsa zadeva nerazrešena in tajnstvena.

Blazna mati hotela umoriti šest svojih otrok. Zasebnica Marija P., stara 32 let, stanujoča na istrski cesti št. 96, je včeraj zjutraj nenadoma zblaznela. Tedaj je zagrabila v roke kuh. nož ter hotela z njim umoriti šest svojih mladoletnih otrok. Na vpitje otrok so prihiteli v zadnjem hipu v stanovanje sosedje in razorožili nesrečno mater. Kmalu potem je nesrečnica zbežala na dvorišče ter se tam hotela vreči v vodnjak. Rešili so jo sosedje. — Prepeljali so jo v opazovalnico mastne bolnišnice.

Tatvina v banki di Roma. Ukradeni vrednostni papirji v vrednosti pol miljona lir. Pred dvema mesecema je na skrivnosten način izginilo iz banke di Roma na Garibaldijevem trekališču nekoliko bančnih nakaznic v vrednosti pol miljona lir. Z eno tako nakaznico se je posrečilo nekemu neznancu opeharitи isto banko za okoli 100.000 lir. Isti neznanec je hotel pozneje opeharitи banko še za ostalih 400.000 lir, a so ga prijeli. Ugotovilo se je, da je ukradel nakaznice bančni blagajnik Simonetti. Bil je aretiran obenem z nekim Schiaromejem, ki je bil v zvezi ž njim.

Vesti z Goriškega

Goriški fašjo razpuščen. Goriški fašisti so dobili neprijetno sporočilo od glavnega tajnika fašistovske stranke Sansanellija. Ta je poslal vodstvu tukajšnjega fašja kratko brzojavko, v kateri naznanja, da je vodstvo fašistovske stranke v svoji zadnji seji sklenilo razpustiti goriško zvezo fašistovske stranke in jo priklopiti furlanski zvezi. Za odškodnino bo dano par mest v vodstvu furlanske fašistovske zveze tudi goriškim fašistom. Goriški fašjo bo tudi razpuščen, in njegovo upravno vodstvo bo poverjeno inž. De Majo. — Ta ukrep vodstva fašistovske stranke je očividno v zvezi z zadržanjem goriških fašistov ob priliki priklopitve Goriške k Videmski pokrajini. Spor, ki je tedaj nastal med priseljenimi in domačimi fašisti, je tako velik, da je smatralo vodstvo fašistovske stranke za potrebno porabiti tudi v tem slučaju isto metodo, kakor v slučaju razdelitve Julijske Krajine: vreči Goriško s kožo in kostmi v videmsko žrelo. Samo da ne ostane Goriška Vidmu v želodcu!

Požar v tržiški občini. V nedeljo zvečer je izbruhnil v tržiškem občinskem poslopju požar. Plameni so v hipu objeli streho, dvorano za seje, spodnjo kavarno. Gasilci so bili takoj na licu mesta in so se z veliko vnemo dali na težko delo. Posrečilo se jim je rešiti vse spise iz anagrafskega urada in arhiva. Po trudapolnem delu so pogasili tudi požar in obvarovali tako poslopje hujše škode. Škoda pa je vkljub temu precej velika.

Vesti iz Istre

Iz Hrušice (Istra). Nočemo zaostati za drugimi vasmi v Jul. Krajini. Vidimo, kako se povsod marljivo probujajo naša kulturna društva in ustanavljajo nova. Tudi mi smo si zaželeli ustanovitev podružnice «Šolskega društva», ki skrbi za izobrazbo naše mladine v ogroženih krajih in jo varuje potujčevanja. V to svrho smo imeli preteklo nedeljo nepričakovano lep sestanek, katerega se je udeležilo okoli sto mož, mladeničev in deklet! Sklicatelj gosp. Ivan Gombač je otvoril shod ter pozival navzoče, da se oklenejo kulturnega dela, ker le v izobrazbi snemo pričakovati boljšo bodočnost našega naroda. Oddal je besedo tajniku centralnega odbora «Šolskega društva» in «Prosvete» g. Venturini-ju, kateri je obširno poročal o važnem pomenu in nalogi «Šolskega društva» in «Prosvete». Ljudstvo je sledilo z velikim zanimanjem in je bilo izvanredno navdušeno. Ustanovili smo si obe podružnici «Šol. društva» in «Prosvete» s skupnim odborom, v katerega smo izvolili za predsednika Ivana Ceglar št.27, za podpredsednika Ivana Mavrič št. 85, za tajnika Jakoba Tomažič št. 31, za blagajnika Ivana Urbančič št. 18, za odbornike Ivana Gombač št. 1, Ivana Mezgec št. 22 in Ivanko Ceglar št. 38. Namestnika: Franc Ljubič št. 8 in Milka Mahne št. 79.

Po kratki debati je bil sestanek zaključen, na kar je domači pevski zbor zapel dokaj ubrano par mešanih zborov, posebno dovršeno Sattnerjevo «Pozimi iz šole». Nadejamo se, da bodo Hrušici sledile tudi druge vasi v Brkinih, ker v delu in samopomoči je naša rešitev!

Boršt. Vzajemno društvo za zavarovanje goveje živine za Boršt, Boljunc in Ricmanje naznanja, da bo imelo svoj redni občni zbor dne 28. januarja 1923. v prostorih g. Ivana Žerjal v Borštu št. 1 ob 3. uri popoldne s tem dnevnim redom: poročilo načelstva, poročilo nadzorstva, volitev odbora, volitev nadzorstva, volitev cenilcev in razni predlogi s spremembo pravil. K polnoštevilni udeležbi vabi

Odbor.

Književnost in umetnost

Novi Rod. Izšla je prva številka tega priljubljenega mladinskega lista z zelo zanimivo vsebino.

Prvi plameni. Pevski zbor učiteljske zveze je izdal in založil «Prve plamene», zbirko sedmih zborov, ki je izšla v elegantni izdaji kot še nobena zbirka muzikalij na Slovenskem. Naslovno stran krasi lep dvobarven Černigojev lesorez, notranjost je krasno izdelal Josip Ribičič in s klišeji je okusno tiskala tiskarna «Edinosti».

V zbirki, ki obsega 24 strani velikega formata, so zastopani: Adamič, Grbec, Mirk, Komel, Ravnik, Premrl in Vodopivec s svojimi res izbranimi skladbami. — Zbirka je razdeljena v dva dela: V prvem delu so pesmi bolesti, ki so kot vzdih iz naših težkih dni. Drugi del pa sestoji iz ljubezenskih motivov in pesmi veselja. — Ker se je pri nas na glasbenem polju še malo delalo, moramo biti tem izdaje še posebno veseli. Tudi je ta zbirka predvsem glas naših tukajšnjih umetnikov, odsev našega tukajšnjega razpoloženja. Ranej tega zbori niso težki in jih lahko poje vsaki boljši zbor na deželi.

Naj ne bo tedaj pevskega zbora, naj ne bo tedaj pevca brez «Prvih plamenov». Sicer pa je zbirka vkljub elegantni izdaji tudi silno poceni. Stane samo 6 L in se naroča v tiskarni «Edinosti», v uredništvu «Novega Roda», via Fabio Severo št. 25., pri g. Jelici Čokovi, via Risorta 3. — v Gorici pa v novi Narodni knjižkarni.

Lepo darilo za god in Veliko noč. Jako primerni za te prilike so razni letniki «Odmeva iz Afrike» in «Zamorčka» ter jih vsem onim priporočamo, ki komu želijo napraviti veselje. Prvi, za odrasle, stane vezan 7 lir. Drugi, za otroke in mladino, vezan 5 lir. Vsaki knjigi je priloženo lepo vezano voščilo. Komur ti dve knjigi podarimo, mu gotovo napravimo veselje; imata lepo poučno in zabavno vsebino s slikami. Torej v vsakem oziru lepo in «Zamorčka» se pa širi tudi velika misijonska ideja, katera naj bi prevevala v današnjih dneh vse sloje. Torej v vsakem oziru lepo in obenem koristno darilo. Tudi v naših šolskih in ljudskih knjižnicah naj zgoraj omenjeni knjižici najdeta svoje mesto. Naročata se pri Klaverjevi družbi v Ljubljani, Miklošičeva c. 3. Denar je treba poslati naprej.

Nekaj iz italijanske literarne zgodovine

(IX. stoletje.)

Najpomembnejši pesnik Italije tega stoletja je Aleksander Manzoni (1785—1873). Poizkusil se je najprej v klasičnih oblikah, nato je nastopil lastno pot v svojih «Duševnih himnah». V tej liriki, kipeči poezije se je zrcalilo življenje katoliškega sentimentalizma. «Peti maj», «Oda na Napoleona» sta mahoma odprla pot Manzonijevi slavi. Njegovi tragedji, ki ju je tudi Goethe deloma prestavljal sta: «Conte di Carncagnola in Adelchi». Toda daljšo pot nego ti dve tragediji je prehodil v inozemstvu njegov roman «Zaročenca» (Promessi sposi), milanske zgodbe iz XVII. stoletja. Ta roman je bil velikega pomena za italijansko prozo. Goethe je označil pesniško vrednost tega dela takole: Utis čitanja je tak, da se prehaja iz ganotja v začudenje in iz začudenja v ganotje.» Manzonijeva duševna kultura se dviga tukaj v višave. Dandanes je seveda ta roman pobledel, čeprav so osebe tega romana italijanskemu narodu še tako živa pred očmi.

Manzoni je imel mnogo učencev, ki so izdajali lastno glasilo v Milanu «Il Conciliatore».

Še sta ljubljenca Italije lirik Ivan Berchet (1783—1851) in pobožni Silvio Pellico (1789 do 1854). Najbolj znano delo Pellicovo je «Le mie prigioni», kjer opisuje svoje gorje v avstrijskih ječah. Zgodovinski roman so ustvarjali z večjim ali manjšim uspehom Tomaž Grossi, Franc Dominik Guerazzi in Massimo d'Azeglio. Kot satirik je bil najbolj čitan Josip Giusti (1809—1850), ki je dvigal glas proti tlačiteljem tujcem. Josip Joahim Belli (1791 do 1813) je pisal satiro. Politične in zgodovinske važnosti je pesnikovanje Florentinca Gino Capponi (1792—1876). Prvak, ki je dal smernico klasičnemu pesnikovanju v tistem času je bil Giacomo Leopardi (1798—1837), ki pa je bil trpin svoj živ dan vsled bolezni in skrbi. Njegova lirika je dovršena v obliki in je menda nekaj najlepšega kar ima Italija doslej v tej smeri.

Močan je Petrarcov upliv na Leopardija, ki mu je obogatel na poseben način obliko. Spominja precej na nemškega Heineja. On je pesnik svetožalja. Tudi s humorjem se je včasi pojavil in bičal razmere. Globok pesimizem preveva njegove «Moralične dela» in «Mislir».

Poleg njega stoji neznatnejši Pietro Giordani (1774—1848) kot besednik klasicistov.

Novejši pesniki so Giovanni Prati (1815 do 1884), znan po svojih novelah in verzih «Edmenegarda». Priljubljeni so njegovi romani.

Giosuè Carducci (1836—1906) je upeljal nanovo stare stihe in se visoko dvigal kot lirik. Olindo Guerrini je lirik valike nadarjenosti, ki pa se je nagibal k erotiki. Domenico Gnoli, čegar «Odi tiberiane» imajo posebno ljubkost. V moderni drami je zmagal realizem. Docela se je udal uplivom inozemstva Giuseppe Giacosa ki si je pridobil sloves kot operni libretist.

Zadnja leta se je zainteresiral svet za ital. slovstvo. Pred vsemi je najbolj znan Gabriele D'Annunzio.

Rojen je bil 1864. na neki ladji.

S svojimi liričnimi pesnimi «Canto nuovo» je seznanil domovino se samim seboj. Njegove drame «Città morta», «Gioconda», «La figlia di Iorio» so zaslovele daleč čez italijansko mejo s pomočjo njegove prijateljice Eleonore Duse. Poprašuje se po njegovih romanih «Il fuoco», «Il piacere» polnih barvenosti in živih slik. Kot stilist je D'Annunzio posebna prikazen. Nekoliko spominja na Francoza Baudelaire.

PODLISTEK

OLD SLEWTH:

Tajinstveni kovčeg

Kriminalen roman iz ameriškega življenja.
Posloveni! Slavomir Jesipovič.

«Prepričajte me o tem, da je res tako, in jaz odložim to svoje poverjenje.»

«Jaz vas lahko prepričam in sicer kmalu.»

«Držal bom svojo besedo.»

«In prestopite na mojo stran, k meni v službo?»

«Lahko se zgodi tudi to.»

«Gospod O'Grady! Danes zvečer bi jaz rad govoril z vami. Našla bi se v bralni sobi hotela Lincoln.»

«Ob kateri uri?»

«Ob desetih.»

«Že pridem tja.»

Gospod Stevens je odšel. Detektiv je dozdevno čital svoj list dalje. Toda po kratkem času je vstal, izvršil hitro neko spremembo na stoji preobleki ter sledil možu. Šel je za njim po mestu in ga videl, ko je stopil v veliko trgovsko poslopje, kjer se je podal v neki urad. Detektiv je stopil v drugi urad zraven, kjer je sedel neki starikav gospod.

«Vi ste pravni zastopnik?»

«Da sem.»

Detektiv se je kazal zelo razburjenega.

«Rad bi vas prosil za Vašo pomoč.»

«Le razpolagajte z menoj!»

«Dobro! izgubiti ne smeva niti trenutka. Pojdite v hotel k Belemu konju. Vprašajte po gospej Müller. Ona ima podpisati neke listine. Ko bodo podpisane, pridite, kolikor hitro možno, nazaj! Nate, tu vam dam dvajset dolarjev. Dame ne smete vprašati za denar.»

«Dobro, podvizal se bom. Kje vas najdem potem?»

«Lahko vas tu počakam.»

«Dobro, grem takoj.»

Stari pravnik je vzel klobuk in hitel ves srečen proč. Že dolgo časa ni bil zaslužil nanaenkrat toliko denarja skupaj.

Detektiv se je zadovoljno smejal sam pri sebi, stopil v sobi k vratom sosedne sobe in prisluškoval. Slišal je redka razodetja, katera že še izvemo tekom našega pripovedovanja.

Pretekla je ura in stari posrednik se je vrnil.

«O, saj ste vendar tu.»

«Vsekako. Zakaj pa vendar ste me tako »potegnili?» Šel sem v hotel in izvedel ondi, da tam ne stanuje nikaka gospa takega imena.»

«Ali ste pa povedali pravo ime?»

«Da, gospa Müller.»

«Pa so vam rekli, da dama ne stanuje tam?»

«Da.»

«To je prav smešno. Morali so vas nalagati. Saj vendar prihajam ravno iz hotela k «Črnemu labodu,» kjer sem govoril z damo.»

Detektiv je odšel. Izvršil je bil svoj načrt in je bil prav zadovoljen.

Napotil se je proti domu in se ondi posvetoval z gospo Silver. Poznejе se je podal v hotel, kjer se je imeti sniti z gospodom Stevensom.

Ta je bil že na mestu.

«Tu sem,» ga je pozdravil detektiv.

«Prosim, spremljajte me!»

Zapustila sta hotel. Med potom je pričel gospod Stevens:

«Hočem vas prepričati, da ste bili ogoljufani.»

«To pričakujem.»

Prišla sta do neke zasebne hiše in našega junaka so odvedli v elegantno opremljeno sobo.»

«Tu počakajte, prosim!»

Kmalu potem je vstopila neka dama. Plin je bil prižgan in komaj je detektiv zagledal damo, ga je preletel leden mraz. Videl je bil pri gospe Silver fotografijo njenega soproga in zdaj ga je pa prevzela presenetljiva podobnost vstopivše mlade deklice s podobo pokojnikovo.

«Ste-li vi gospod O'Grady?» je vprašala mladenka s sladkim glasom.

«Tako se imenujem.»

«Veseli me, da ste prišli.»

«S kom imam čast govoriti?»

«Z damo, kateri skušajo močno nahuditi.»

«Kdo vam hoče nahuditi?»

«Dve kovarni ženski, katerima vi pomagate.»

Detektiv je obstal. Njegovo snitje z damo, ki je bila fotografiji gospoda Silverja tako podobna, je bilo prečudno.

«Povejte mi vendar naravnost, prosim, kdo ste!»

«Gospica May Silver sem.»

Italijanska komedija je močno oživela po Tomažu Gherardi del Teste (1816—1881), ki spominja na Goldonija.

Komedije piše tudi Ferdinando Martini, Pavel Ferrari (1822—1889) pa zgodovinsko dramo.

Tomaj

Tomaj se ne da razlagati podobno kakor Tolmin, ker se krajevne oblike površja tomajske okolice temeljito razlikujejo od tolminskih. Pomen krajevnega imena Tomaj moramo iskati v njegovi najstarejši obliki, kakor prav meni g. Jurca v razpravi o izvoru imena Tolmin priobčeni v podlistku «Edinosti» št. 212 iz l. 1920. — Kje iskaniti njegovo staro ali najstaršo obliko? V starih listinah morda? Loviti se za podobnimi ali dozdevno sorodnimi imeni ne kaže. Tedaj? Tedaj ni druzega, nego da se potrudimo uporabiti pravi in primeren način raziskovanja, kojega pa malokateri raziskovalec-tolmač krajevnih imen zadene.

Pravi način raziskovanja, hotel sem reči: ključ prave razlage bomo iskali najprej tam, kjer se mora nahajati, t. j. med ljudstvom tomajske občine in med njegovimi neposrednimi sosedi. Proučiti nam je treba, kako tamošnje ljudstvo Tomaj izgovarja. Predno pa povem kako tomajski občani izgovarjajo besedo Tomaj, navedem tu, izmed nebrojnih slučajev, le enega značilnega, iz kojega je razvidna neobhodna potreba, da se oslanjamo pri razlagi krajevnih imen v prvi vrsti na natančno izgovarjanje besede, ki jo hočemo tolmačiti.

Ime vasi in potoka Branica, ki ga pozna že vsak šolski otrok vsaj po imenu, pišemo in čitamo: Branica; nikdo pa ne sluti, da je to potvorjeno, potom šolskih knjig uvedeno ime v očitnem nasprotju z ljudskim natančnim in jasnim izgovarjanjem: Brénjica = Bregnica. To staro in edino pravo obliko imena potoka Bregnica sem zasledil v starem narisu (mapi) občine Štanjel pri zemljiški knjigi komenske okrajne sodnije. Tam stoji črno na belem raztočno: «Bregnica Fluss». Toliko potok kolikor vas Branica se mora pravilno pisati in izgovarjati: Brégnica (ljudstvo izgovarja: Brénjica) in ne Branica.

Po tem kratkem, a vsekakor zelo potrebnem skoku, se vrnem spet k Tomaju.

V Tomaju in v bližnji tomajski okolici izgovarja ljudstvo besedo Tomaj jasno in razločno: Tómej s zategnjenim in naglašenim o (nekako Tuómej). Pa tudi v 2. in 3. skladu zveni samoglasnik **a** v drugem zlogu nekako **ê** in ne čisti, odprti **a**.

Skrbno sem iskal podobna imena blizu in daleč, da bi jih uporabil kot pomožno sredstvo za rešitev te tomajske uganke, a ni šlo. Dobil sem sicer na Oberskem v bližini Blatnega jezera v županiji Zala, dve vasi enekega imena in sicer: Tomaj-Lesence in Tomaj-Badaczon ter sem si jih l. 1894. osebno ogledal. Pa to mi ni koristilo, ker prebivalci teh pred 2 stoletji popolnoma slovenskih selišč, govore sedaj madžarski. Dalje imamo na Štajerskem v občini Vareja, okraj Ptuj, vas, ki jo nazivajo: **Tomajna**, po nemški Maiberg, o katerem bom pozneje še nekoliko razpravljal. Poskušal sem dobiti tudi dozdevni koren in brskal po slovarjih, da bi iztaknil kaj sličnega. Brez uspeha. Ni šlo, pa ni šlo; Tomaj mi je ostal Tomaj temnega izvora, dokler nisem čital v Plan. Vestniku dr. Tumove razprave o krajevnih imenih slovenske Benečije. Sedaj se mi je še le zasvetilo, da imajo goriški Kraševci in slovenski Benečani nekaj skupnega, po čemer lahko sodimo, da so bili, predno se je Furlanija odnarodila, neposredni sosedje. Skupna izrazita posebnost beneških in kraških Slovencev je tudi raba prislova «tam» pri tvorbi krajevnih imen. Kraševci, osobito v tomajski okolici, rabijo pogostoma pri označanju prajev prislov «tam» n. pr.: Tam pod brdom, Tam za bregom, tam zad, tam gor, tam dol, slično beneškim Slovencem, posebno v Reziji, kakor: Tam na robu, Tam v Bjeli, Tam pod brdom, Tam na te meje, Tam na te nivice.

Ker so neuporabljivi vsi drugi načini tolmačenja imena Tomaj, sem se oprijel ravno omenjene rabe prislova «tam», ki mi bo opora razlagi. Prislov «tam» izgovarjajo Kraševci s polglasnim o = **tom** = nekako **tm**. Tedaj je Tomaj gotovo zložena beseda iz prislova «tam» in iz po našem ljudstvu navadno zelo značilno rabljene krajevne označbe «meja». Tako dobimo **tam in meja** = Tammeja. Iskati moramo še tretjo označbo, ki je pri tvorbi tega imena vtaknjena med «tam» in «meja». Ta popolnitev označbe je obstajala iz predloga **ob** ali **v**; sodeč pa po izgovarjanju, bo najbrže **ob** = **Tam ob meji** mogoče pa tudi **Tam v meji**. Tu pa precej slutimo, da je morala biti ta prvotna označba v zvezi z še neko drugo glavno besedo, ki se je pa tekom stoletij opustila in da je bil ta «Tam ob meji» le neko krajevno popolnilno označenje opuščene besede, ker drugače bi se to krajevno ime brezdvomno glasilo: Tomejevica ali Tomejnica = Tomnica, ali pa tudi Tomnišče iz Tam ob mejnišče ter Tomajna iz Tam v mejina.

Ker sem že prej omenil vas Tomajno = po nemški Maiberg, v občini Vareja, okr. Ptuj, moram tu pripomniti, da mi ravno ta nemški Maiberg utrjuje domnevanje, da je Tomajna v tesnem sorodstvu z našim Tomajem in sicer, ker so nemški grajščaki v 14. in 15. stoletju o priliki sestave novih «urbarjev», ako so le mogli, ponemčevali vsa krajevna imena. Da je prevajalec Tomajne v Maiberg poznal izvor in sestavo imena Tomajna iz «tam» in «meja», nam dokazuje okolnost, da je za ime meja, ki ga Slovenci splošno izgovarjajo mêja, nekako maja, uporabil nemški Mai(berg) opustivši prislov «Tam». Slično izgovarjanje besede «meja» imamo v Stari gori pri Gorici: grič v Meji = v Maji (= ital. Monte Mai) in sedaj pofurlanjeno selo Majnica (it. Mainizza) pri Gradišči ob Soči, ki jo pa nekateri pogrešeno izvajajo iz Gmajnica.

V dokaz, da je sedanje ime Tomaj iz tam ob meji, le nekako popolnilno označenje prej omenjenega opuščenega glavnega dela tega imena, navajam sledeče:

Na tomajskem griču, kjer stoji župna cerkev sv. Petra in Pavla in zavod šolskih sester, je stal v davnih časih tabor. Še dandanes pravijo tomajski občani svoji župni cerkvi: cerkev «Pred Tabrom». Med Dobravljami, Avberjem, Dutovljami in Tomajem se nahaja deloma še sedaj lep gozd, gošča, meja. V davnih časih se je raztezala ta meja mogoče tudi na južno stran tomajskega tabora, ki ga je narod po pravici zval: **Tabor tam ob meji** ali **v meji** in to ravno v razliko od okoliških taborov v Dutovljah, Sežani, Povirju in pri Repnem.

Ker se je obrambena važnost taborov vsled novih družabnih razmer polagoma zmanjšala, oziroma, ker so tabori kot taki postali popolnoma brezpomembni zgodovinski ostanki in vsled prenosa krajevnega označenja obrambene naprave tabora «Tam ob meji» na tihoma nastalo selišče, se je pri imenovanju tega kraja opustila beseda Tabor tako, da nam je ostal le **Tam ob** ali **v meji** = Tomobmeji ali Tomvmeji = Tovbmeji ali Toumeji = Tómeji = Tómej = v sedanji pismeni obliki Tomaj.

Enacega izvora sta tudi krajevni imeni Tomaševica in Temnica v komenskem okraju. Ljudstvo izgovarja ime Tomaževica = Tomêčevca in Temnica = Tomnica, v obeh slučajih s zamolklim o. Tomêčevca iz tam in meja (meža, medža). Meževica (mejevica, mêčevca) = selo v meji; Tam v meževici (medževici = mêčevci) = Tomêževica = Tomêčevca = pismenej potvorbi Tomaževica.

Temnica iz tam in mejnica. Mejnica = selo v meji, tedaj: Tam v mejnici = Tam v mejnica = Tomejnica = Tomenica = Tómnica = v pokvarjeni pismeni obliki Temnica.

In v resnici ležita Tomaževica in Temnica, oziroma sta bili do tik pred zadnjimi vojnimi dogodki, vsled kojih je sosebno Temnica ogoljena, v najbolj obraščenih krajih komenskega okraja.

Jože Ivanov.

DAROVI

Za podružnico «Šolskega društva» v Škednju: Dramatični krožek v Škednju je daroval L 300, za kar se tem potom iskreno zahvaljujemo.

Za božičnico otroškega vrtca v Škednju so darovali na polo vrtnarice Marice Trebec - Godina: po 20 L družina Vouk, Mavrič Josipina, po 15 L Sancin Marija Dražan, družina Kariž, po 10 L Šček, družina Pižon, Sancin Angela, Sancin Ivanka, Flego Amelija, Sancin Josip, Vako, N. N., Sancin Vlasta in Broni, Sancin Emilija, Siric Mirko, Flego Ivan, Novel Bogovolka, Srebrnik Vasilija, Sancin Ana, M. P. Štimac, Sancin Emilija, družina Sancin, Sancin Anton, Sancin Ana, Vouk Marija, M. R., Godina Karmela, dvojica Trebec, Svetoivanski slavček; po 7 L Godina Dionizij, Ambrožič Alojzija; po 6 L družina Godina, Andrijašič Ana; po 5 L Bajt Zora, Sancin Cezar, Grbec Ivan, Cucek Zinka, M. Valentič, I. Godina, Nečitljivo, Bortolotti, Nečitljivo, Godina Andrej, Nečitljivo, Sancin Ivan, Lavrenčič Pavla, Godina Josip, Berdon, Košanc Angela, Bric Josip, Sancin Marija, Kotalj, družina Kranjc, Žerjal Mihael, Dornik Ana, Borut Ksenija, Pižon Mirko, Pelož Pavlina, Godina Savica, družina Pegan, Resinović Ivana, Godina Terezka, Mihelj Anton, Frankovič Marija, Šojič Danica, družina Bercé, Godina J. star., Šuman Miro Tambur, Kumar Zora, Merlak Urška, Lukarič Lucija, Sancin Marija, N. N., družina Taučer, Lukač Ivana, Sancin Ivan Drejač, Tul Ana, družina Drejač, Vodopivec, Godina Ivanka, Budal Ana, Merlak Ljubo, Piščanc Helena, Bertok Viktor, Zidarič Ivan, Toškan Jožica, Žerjal Marija, Makovec Marija, S. Sancin, Ivana Zika, družina Venturini, Sancin Alojz Bjeka, Pregel Marija, družina Fonda Karl, družina Pestelj, Sancin Josipina Toč, družina Godina Ban, Lukežič Marija, Sancin, Božič Vilma, Sancin Franica Piko; po 4 lire: družina Kotalj, Šuman Mihael, Sancin Karl, Gril Slavko, Sancin Benedikt, družina Humar, Sancin Tomaž, Furlan Betka, Franza Netka, Čujec Josip; po 3 lire: Vekjet Ana, Sigmund Lucija, Košanc Ivana, Godina Karlič, Sancin Ivan Kotalj, Lučič Petrina; po 2 liri: Kavčič Franica, Flego Jožica, Sancin Albin, Sancin Ludvik, N. N., Bercé Marija, Godina Marija, Godina Marija, Sandrin Marija, Godina Josip, Sancin Marija Čon, Sancin Mira Čon, Fabjan Angela, Sancin Urška, Vaupotič Franica, Kleinmayr, Sancin Nevenka, Godina Amelja, Godina Jakob Ban, Godina, g. kaplan, Flego Norma, Godina Ivanka, Sancin Tunica, Miklavčič Avgust, Sancin Ivanka, Mavrič Josipina, Sancin Urška; po 1 liro: Sancin Karl, Godina Angela, Kandus Antonija, Kavalič Alojzija, Seles Ivan, Godina Emilia, Oblak Marija Buč, Petelin Alojz, pri cerkvi se je nabralo 1 L 80 st., pekarna Suban 115 past, čokolado in mnogo drugih sladčic, Šuman Sabina mandarine, orehe jabolka in biškote, Lukan Ana biškote, Sancin Peter 1 paket čokolade, Fonda čokolado, družina Grbec jabolka in pomaranče, g. Štimac mandarine, N. N. bombone, N. N. mandarine, družina Toč jabolka, Šudič Ivana in Vatovec Terez bombone. Skupna svota 878 lir 80 stot. — Škedenjci, podpirajte tudi v bodoče tako marljivo našo deco!

Za «Šolsko društvo»: Zora Vilhar, Kronberg pri Gorici, poslala za razprodane listke blokov št. 373 L 130. Podružnica «Š. d.» v Cerknem poslala znesek 560 L nabran na dan «Ned. otrok» 28. 12. 1922. Ob priliki zlate poroke g. Luka Pangerc iz Doline se je nabralo L 30 in 50 st. Gosp. Spacal daruje L 14. Ob priliki krsta male Dezanc se nabralo za «Šol. društvo» L 102. Darovali so: Povh Al. L 20, Narobe Ernest L 5, Milka in Poldi Vodopivec L 10, Andrej Širca in družina L 25, Regina Narobe, ker ima malo denarja, samo 2 L, Iduška Narobe L 20, botra Tonči L 10, Berta Požar L 5, Ludvik Narobe L 5. Srčna hvala!

Za «Šolsko društvo»: Gabrijelčič Josip, Zagreb 2 L. Mesto venca na grob pok Št. Ferluga daruje g. Karel Malalan L 50. Francelj nabral pri «Francu» ob priliki imendana g. Vinka Godina L 20. Mesto cvetja pok. Štepetu Ferluga darujejo: Gorkič L 50, M. Drašček L 50, Čok L 50, prof. N. N. L 10. V počastitev spomina pok. Št. Ferluga daruje Urbančič Josip L 25.

Na dražbi klobase v «D. K. D.» pri Sv. Jakobu se je nabralo za podružnico «Šolskega društva» pri Sv. Jakobu L 9 in 20 st.

Borzna poročila.

Valuta na tržaškem trgu.

ogrske krone	—.70.— —.80
avstrijske krone	—.0275 0.0310
češkoslovaške krone	58.25.— 5 .75
dinarji	21.40.— 22.60
lej	10.—.— 11.—
marke	— 1050 —.12
dolarji	20.75.— 20.95
francoski franki	135.—.—136.—
švicarski franki	395.—.—395.—
angleški funti papirnati	97.20.— 97.60

Krone L 1.65, goldinarji L 4.35
Trst, Via Pondares 6, I. nadstr. desno

Poslano*)

IZJAVA.

Izjavljam, da ne morem Malalanu Ivanu z Opčin št. 293 ničesar slabega reči, marveč ga pripoznam za popolnoma poštenega moža. 42

Antonija Brišček, Opčine št. 38.

*) Za članke pod tem naslovom odgovarja uredništvo le toliko kolikor mu zakon veleva.

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 2.—. Debele črke 40 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 4.—. Kdor išče službo, plača polovično ceno.

ANTON STANČIČ, Črnikal, Istra, išče zakonca, oba sposobna v trgovini z raznovrstnim blagom. Trgovina je dobro upeljana in je v zvezi s prodajo tobaka in gostilno. Stanovanje v hiši. Potrebno je nekoliko kavcije. 112

GOSPODIČNI želita znanja z izobraženima, resnima gospodoma od 30—40 let. Ponudbe pod «Slovan» na upravništvo. 113

HIŠNO 16-letno, išče mala družina. Naslov pove upravništvo. 115

KROMPIR semenski (amerikanski rdeči), kakor tudi drugih vrst se naroča proti predplačilu pri Kmetijski zadrugi v Trstu, via Raffineria 7, kjer se dobe tudi trte, različna semena in umetna gnojila. 116

V SKLADIŠČU via Geppa 17 se prodaja po najzmernejših cenah zajamčeno pohištvo, direktnega uvoza. Poročne sobe, popolne, z mizo in 2 stolicama L 1100. Finejše poročne sobe od L 2000 naprej, jedilne sobe s stolicami iz pravega usnja od L 3000 naprej, pohištvo za vrt, kuhinjo, predsobo, garniture za društva, saloni, popolna oprema za pisarne, tudi posamezni kosi, stolice in naslanjači v veliki izberi, itd. Za preprodajalce in hotelirje posebni popusti. Pohištvo v tranzitu za izvoz, ovito, po posebnih cenah. 107

MALALAN RUDOLF, Opčine, prodaja po najnižjih tovarniških cenah vsakovrstne opeke iz dobroznane goriške opekarne Urbanis & Co., apno, cement, pesek ter raznovrsten les. Prodaja tudi vsakovrstna vina, tropinovec na drobno in debelo po konkurenčnih cenah. Črno istrsko ter belo vipavsko na drobno po L 3.20, od 30 l naprej po 2.40. 77

POSESTVO v Skopem št. 30 in 31 pri Dutovljah se proda. 88

STROJNIK I. reda, z izpitom tudi za motorje na pok, išče službe v ali izven mesta. Ponudbe pod «Strojnik» na upravništvo. 105

POSTELJE, omare L 220, nočne omarice L 50, umivlaniki, vzmeti, žimnice z žimo, volno in polvolno. Fonderia 3. 108

KLAJNO APNO za živinorejce, strup za podgane, lisice in miši, se dobiva v lekarni v Il. Bistrici. 78/2

POZOR! Krone, korale, zlato, platin in zobovje po najvišjih cenah plačuje edini grosist Belleli Vita, via Madonnina 10. I. 82

POZOR pevska in glasbena društva! Na prodaj imam več klavirjev, harmonijev, gosli, citer, starih in novih. Pogoji ugodni. Ivan Kacin, via Carlo Favetti 6 Gorica 2114

RADI PREMEMBE obrata prodam slovečo žago na šest klinj, žago za furmir, tračno žago, cirkularke, stroje skobelnike, stružnike, vrtalnike, mizarske klopi, kolarsko orodje itd. Nussbaum, Ajdovščina 53

ZLAT, srebrn in papirnat denar se kupuje in prodaja po zmernih cenah. Menjalnica via Giacinto Gallina 2, (nasproti hotela Moncenisio). Telefon 31-27. Govori se slovensko. 67

GLASOVIRJE, harmonije in orglje popravlja in uglašuje Andrej Pečar, Trst, Via Molino a vento št. 5/III 17

Obrtnijsko društvo v Barkovljah

reg. zadr. z omej. zav.

vabi na

redni občni zbor

ki se bo vršil

v četrtek, dne 8. februarja t. l. ob 18.30 v društvenih prostorih.

DNEVNI RED:

1. Nagovor predsednika.
2. Poročilo tajnika.
3. Odobrenje letnih računov.
4. Prečitanje revizijskega poročila.
5. Razni predlogi.
6. Volitev novega odbora.

Za slučaj da bi ne bilo ob določeni uri zadostno število navzočih članov, se bo vršil pol ure pozneje drug občni zbor z istim dnevnim redom ne glede na število udeležencev. (43)

ZALOGA DOMAČIH VIN
bologa vipavca, istrskega refoška in kraškega terana
po zmernih cenah. — Postrežba na dom.
Priporoča se **F. ŠTRANCAR**
Via Cunicoli 8. 64

POHIŠTVO. 86
Poročna soba, masivna, z lekarnico in peibo L 1250.—, druga, svetla L 1400.—, druge topolove, brestove, hrastove, jesenove, črešnjeve se prodajajo v skladišču
TÜRK, Via S. Lazzaro Št. 10.
Oglejte si in primerjajte ceno in kakovost.

Izšel je lično vezan v že znani obliki
Žepni koledar tiskarne Edinosti
Stane v platno vezan L 2.50, a v usnje vezan L 5.—. Na prodaj je v tiskarni Edinost, v knjigarni Štoka ul. Milano št. 37, v knjigarni I. Novak v Pazinu in v Katoliški knjigarni v Gorici. — Poštnino je plačati posebej.

LIKVIDACIJA.

Partija šivalnih strojev, novih, Singerjev sistem, s petletnim jamstvom po
L 440.— drugi sistem **L 350.—**
Mehanična delavnica **Pietro Cervellini Trst, Via Vasari 17.**
Pošiljatve na deželo. — Posebni popusti za preprodajalce. (35)

IVAN KERŽE 94
ma v lastni zalogi najraznovrstnejše
kuhinjske in druge hišne potrebščine
iz aluminija, steklovine, lesa in emailirane pisti.
TRST — Piazza San Giovanni 1

Steklene šipe
vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. — Postrežba na dom Cene zmerne. Piazza Oberdan štev. 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 18

72 Uvozna in izvozna tvrdka
Debiasio & Domenis
Skladišča: Trst, via Coroneo 13, tel. 12-34 prosta luka št. 4, pritličje
opozarja na novodošle velike partije steklenine, porcelane, emailirane kuhinjske posode najrazličnejših šip v originalnih zabojih in opletenih čeških steklenic
po najnižjih konkurenčnih cenah.
- Vse blago je češkega izvora -

Najvišje cene plačujem za
KOŽE
kun, zlatic, lisic, dihurjev, vider, jazbecev, mačk, veveric, krtov, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH
Trst, Via Cesare Battisti št. 10 II. nadst., vrata 16 85
Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

Najstarejši slovenski denarni zavod.
Tržaška posojilnica in hranilnica
registrovana zadruga z omejenim poroštvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebianca štev. 19, I. n.
Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje
po 4%
večje in stalne vloge po dogovoru.
Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.
Uradne ure za stranke od 9 do 13.
Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt
Št. telef. 25-97.

TVRDKA GELOSA BENIAMINO & FIGLI
POHIŠTVO
lastnega izdelka v vsakem slogu. — Velika izbera popolne opreme za hiše, pisarne in gostilne.
Brezkonkurenčne cene.
Trst — Viale XX. Settembre 35 — Trst
(palača Eden)
Telefon 34-34 bis (87) Telefon 34-34 bis

JADRANSKA BANKA
CENTRALA TRST (1)
Delniška glavnica L 15,000.000 Rezerve L 5,100.000
Podružnice: Opatija, Zadar, Dunaj.
Afilirani zavodi: Jadranska Banka Beograd in njene podružnice: Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana. Maribor, Metković, Novisad, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.
NEW-YORK: Frank Sakser State Bank.
VALPARAISO: Banco Yugoslavo de Chile.
Izvršuje vse bančne posle.
PREJEMA VLOGE
na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 3 3/4 %
Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.
Daje v najem varnostne predale (safes)
Zavodovi uradi v Trstu:
Via Cassa di Risparmio štev. 5 — Via S. Nicolò štev. 9.
Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna posluje od 9.30 do 12.30 in od 14.30 do 16.